

TRIMITAS

+ ŠAULIAI MINĖJO
KARIUOMENĖS
DIENĄ

9771392475004

1,99 €

GENEROLO JONO ŽEMAIČIO
LIETUVOS KARO AKADEMIJA

TAVO KALIBRO UNIVERSITETAS

MES SIŪLOME:

- 3 nemokamas studijų programas
- Gyvenimą keičiantį išsilavinimą
- Bakalauro diplomą

TAVĘS LAUKIA:

Karinis rengimas ir universitetinės studijos

Garbė tapti Lietuvos kariuomenės karininku

Iššūkių kupina tarnyba Lietuvoje ir NATO

+370 682 31072

LKA.ATRANKA@MIL.LT

WWW.LKA.LT

f @karoakademija

@lietuvos_karo_akademija

lietuvos karo akademija

© „Trimitas“, 2021
Leidinio indeksas 5291.
ISSN 1392-4753

Autorių dėmesui - medžiagų kitam numeriui laukiame iki einamojo mėnesio 10 dienos imtinai!

Vyr. redaktorė Dovilė Pukertaitė
Kalbos redaktorė Sandra Balžekaitė
Korespondentas Valdas Kilpys
Dizainas Greta Janutytė,
Paulius Budrikis (CRITICAL)

Redakcijos kolegija:
Dovilė Pukertaitė
Tadas Venskūnas (LŠS vado pavaduotojas, jaunųjų šaulių vadas)
Irena Šalaviejiienė (LŠS išeivijoje šaulė)
Grazvydas Zulanus (CV narys)
Skaidrilė Grigaitė-Mockevičienė (LŠS studentų korporacijos „Saja“ narė, CV narė)
Gediminas Jankus (CV narys)
Edgaras Diržius (CV narys)

Atstovai užsienyje:
LŠS išeivijoje (JAV) J. R. Butkus Torontas (Kanada)
V. Pūtvio kuopos vadas V. Pečiulis

Viršelio autorius: Vaidotas Okulic-Kazarinas

Leidėjas: Lietuvos šaulių sąjunga
facebook.com/sauliusajunga.lt

Adresas: Laisvės al. 34, LT-44240 Kaunas, Lietuva.
el. p. redakcija@sauliusajunga.lt

Kasdienės naujienas apie Lietuvos šaulių sąjungą skaitykite oficialiame tinklalapyje www.sauliusajunga.lt

Redakcijos nuomonė nebūtinai sutampa su autorių nuomone. Rankraščiai negražinami ir nerecenzuojami.

Dėl spaudos broko kreiptis į spaustuve.
Spausdino UAB „JUDEX SPAUDA“
Europos pr. 96C, LT-46351, Kaunas

Projektą „Valstybė ir asmuo: universalių sprendimų link“ (straipsniai „Priesaikos reikšmė“, „Tiesa ir efektyvumas“, „Išlikimas: patarimai žiemos metui“, „Sušaulintas pasienis – saugesnė Lietuva“) remia Spaudos, radijo ir televizijos rėmimo fondas.

2021 m. skirta 3 500 eurų.

LIETUVOS ŠAULIŲ ŽURNALAS

TRIMITAS

2021 m. Nr. 12 (1357)
Tiražas 1500 egz.

Išleidžiamas paskutinę kiekvieno mėnesio savaitę.

ŠIAME NUMERYJE:

- 3 **KRONIKA.** Pagerbtas partizanų atminimas | KOSTAS IVANAUSKAS
- 4 **KRONIKA.** Iššūkis įveiktas - 33 milijonai šauliškų žingsnių
- 5 **KRONIKA.** Pildosi LŠS rinktinių ginklinės
- 6 **KRONIKA.** XVI Kauno miesto ir rajono mokinių patriotinių dainų konkursas | AUKSĖ PUKINSKIENĖ
- 7 **IŠEIVIJOS ŠAULIAI.** Sugrįžti į gimtuosius kraštus ne tik sapnuose | ZITA BAGDŽIUS
- 8 **MINĖJIMAS.** Lietuvoje ir už Atlanto šauliai minėjo Lietuvos kariuomenės dieną
- 10 **PRATYBOS.** Suvalkijos šauliai - vertinamosiose pratybose | DR. EGIDIJUS PAPEČKYŠ
- 12 **KURSAS.** Tankėja kulkosvaidininkų gretos
- 13 **ŠAULIŠKA INICIATYVA.** Penki išpūdingi paveiksai įamžino penkerių metų pasieniečių ir šaulių draugystę | VITA ŽIBINIENĖ
- 14 **PETYS PETIN.** Sušaulintas pasienis - saugesnė Lietuva | VALDAS KILPYS
- 16 **VIENI IŠ MŪŠŲ.** Priesaikos reikšmė | DOVILĖ PUKERTAITĖ
- 18 **IŠMOKTOS PAMOKOS.** Išlikimas: patarimai žiemos metui | GABRIELIUS E. KLIMENKA, EDUARDAS KLIMENKA
- 20 **NUOMONĖ.** Tiesa ir efektyvumas | VALDAS KILPYS
- 22 **TECHNOLOGIJOS.** Baltijos valstybės drąsiai žengia į bepiločių orlaivių rinką | KĘSTUTIS ŠČEVINSKAS
- 24 **GINKLAS.** Muškietininkų ir pikinierių ginkluotė XVI-XVII a. karuose (IV dalis). Apsauginė ginkluotė (I) | VIDMANTAS AIRINI
- 28 **V. PUTVINSKIO-PŪTVIO KLUBAS.** Vytauto Putvinskio-Pūtvio 120-osioms gimimo metinėms | STASYS IGNATAVIČIUS
- 30 **PARODA.** Naujos Vytauto Didžiojo karo muziejaus kilnojamosios parodos
- 31 **GINKLO BROLIAI.** Praūžė Karo akademijos kariūnų krikštynos | LINA VAITIEKŪNAITĖ
- 34 **SAJA.** Sajai jau 87 metai | AUGUSTĖ
- 35 **VALIA PRIEŠINTIS.** Diskusinės stalo pratybos „Perkūno bastionas 2021“
- 36 **ATMINTIS.** Partizanų pagerbimo šventė Alytaus rajone | GINTARAS LUČINSKAS
- 38 **ĮDOMIOJI ISTORIJA.** Kalėdinės reklamos tarpukario Lietuvoje | BIRUTĖ MALAŠKEVIČIŪTĖ
- 40 **IŠ AUTOMOBILIŲ ISTORIJS.** Automobilių sportas | JONAS RINKEVIČIUS
- 42 **LAUKO VIRTUVĖ.** Tortas „Angliškas niekniekis“ | VYTARAS RADZEVIČIUS
- 44 **GALVOSŪKIS.** Kryžiažodis „Kalėdinis“. Atsakykite į klausimus ir laimėkite prizą | KASTYTIS STUMBRYŠ

„GARBĖ DIEVUI AUKŠTYBĖSE, O ŽEMĖJE RAMYBĖ JO MYLIMIEMS ŽMONĖMS!“ (LK 2,14) Giedojo angelai, kai gimė Kristus.

Ar ne visur yra triukšmas, sąmyšis, kivirčiai, karai? Gatvėse, parlamentuose, konferencijų salėse, sporto aikštėse, viešbučiuose, studijose, namuose, šeimose ir galiausiai žmonių širdyje. Ramybė ateina, širdis rami, kai Dievas yra pas mane. Aš tai žinau, nes tuo tikiu. Aš tai žinau, nes jaučiu jo artumą. Aš tai žinau, nes tikiu, kad jis mane myli. Kur yra Dievas, ten yra ramybė. Ta ramybė, kurios pasaulis negali duoti. Ta ramybė, kurią Dievas į širdis pasiunčia. Ramybė – kaip tyli vasaros pabaiga. Ramybė – kaip poilsis po kryžiumi. Ramybė – kaip stovykla miško pievoje. Ramybė – kaip žvakės žibėjimas. Ramybė – kaip vaiko miegas. Ramybė – kaip nuoširdus šypsniš mylinčiųjų. Ramybė – sveika duona. Tu jauti, kaip ji teka tavo širdimi ir tavo vargingą kūną apgaubia ramumu, kiekvieną pašiauštą plaukelį išlygina ir tavo sielai įkvepia meilę. Ramybė – atsitraukimas. Ramybė – pasiaukojimas. Ramybė – gyvenimas su Dievu.

Ramybė buvo jaunutės bažnyčios dovana pasauliui. Šiandien visuomenėje, šeimoje, tautos ir tarptautiniuose santykiuose, ar dėl labai skirtingų nuomonių ir kultūrų, ar dėl nepasotinamų žemiškųjų gėrybių siekimo yra įsigalėjusi didelė nesantaika.

Paklauskime žmonių, ar norite taikos? Atsakys: trokštu, geidžiu, noriu, myliu. Manoma, juo galingesni bus ginklai, juo patvaresnė bus taika. Įdomu ir gana kurioziška, kad taika planetoje turi rėmtis raketomis. Žemei taip reikalinga taika, kuri išplaukia iš vidinės žmogaus ramybės. Evangelija – Geroji naujiena buvo žinia su pasveikinimu: Ramybė šioms namams!“ (Lk 10,5). Ramybė yra didi ir šventa, kurią į žemę atnešė Išganytojas.

Džiugių šv. Kalėdų ir laimingų Naujų Viešpaties Metų.

Br. kun. dr.
šaulys Saulius
Bytautas OFM

PAGERBTAS PARTIZANŲ ATMINIMAS

TEKSTAS IR NUOTRAUKOS:
Kostas Ivanauskas

1

2021 m. gruodžio 11 d. vyko Didžiosios Kovos apygardos (DKA) įkūrėjo ir vado pulkininko Jono Misiūno-Žalio Velnio 110-ųjų bei Didžiosios Kovos apygardos štabo viršininko pulkininko leitenanto Benedikto Trakimo-Genelio 100-ųjų metinių minėjimas. Partizanų metinių minėjimas prasidėjo vainiko padėjimu prie B. Trakimo-Genelio kapo Migūčionių kapinėse, Kaugonių geležinkelio stotyje – prie paminklo Didžiosios Kovos apygardos vadui J. Misiūnui-Žaliam Velniai. Pagarbą partizanams išreiškė šaulių garbės sargyba, atmintiną žodį tarė KASP vadas plk. Linas Kubilius, savanoriai iššovė laisvės kovotojams pagerbimo salves.

Vėliau Žaslių Šv. Jurgio bažnyčioje vyko mišios už žuvusius partizanus, Žaslių kultūros centre – konferencija apie laisvės kovas DKA. Renginį vedė ir biografinius faktus apie B. Trakimą Genelį pristatė Tautvydas Krilavičius. Įvadinę kalbą pasakė Kaišiadorių rajono meras Vytenis Tomkus.

Susirinkusiuosius renginyje pasveikino ir mintimis pasidalijo Lietuvos šaulių sąjungos vadas plk. Albertas Dapkus. Pranešimą apie DKA kovotojus ir laisvės kovas skaitė Vilniaus šaulių kuopos vadas Dr. Kostas Ivanauskas.

Doktorantė Greta Poskočiūmaitė rengė pranešimą apie Partizanų šeimų istoriją. Seimo narys prof. dr. Valdas Rakutis pasidalijo mintimis apie ginkluotą pasipriešinimą Lietuvoje 1944–1953 m. ir jo svarbą Lietuvos istorijoje

Alma Nasevičiūtė skaitė iš B. Trakimo prisiminimų knygos „Noriu džiaugtis laisve“ ištraukas.

1. Lietuvos laisvės kovotojų vadų portretai.

2

Koncertinėje programos dalyje savo kūriniais laisvės kovų temomis atliko Lietuvos karo akademijos absolventė Rūta Visockytė.

Renginio pabaigoje partizano B. Trakimo sūnus ats. mjr. Gediminas Trakimas perdavė muziejui laisvės kovotojo archyvą ir LDK vėliavą.

Viso renginio metu vyko paroda apie partizanų B. Trakimo-Genelio ir J. Misiūno-Žalio Velnio gyvenimo įvykius.

Lietuvos laisvės kovotojų vadų iš DKA piešinius demonstravo dailininkas, šaulys, savanoris Marius Kulbis. Renginyje taip pat dalyvavo Lietuvos šaulių sąjungos Karaliaus Mindaugo 10-osios rinktinės vadas mjr. Mindaugas Sakalauskas, Vilniaus šaulių ir kitų kuopų šauliai, vietinės bendruomenės atstovai, laisvės kovotojų artimieji, TS-LKD Vilniaus Antakalnio skyriaus nariai, Laisvės kovotojų sąjungos atstovai. Renginio metu buvo demonstruojami Lietuvos šaulių sąjungos narių asmeniniai ginklai, skirti šaulio tarnybai. x

IŠŠŪKIS ĮVEIKTAS – 33 MILIJONAI ŠAULIŠKŲ ŽINGSNIŲ

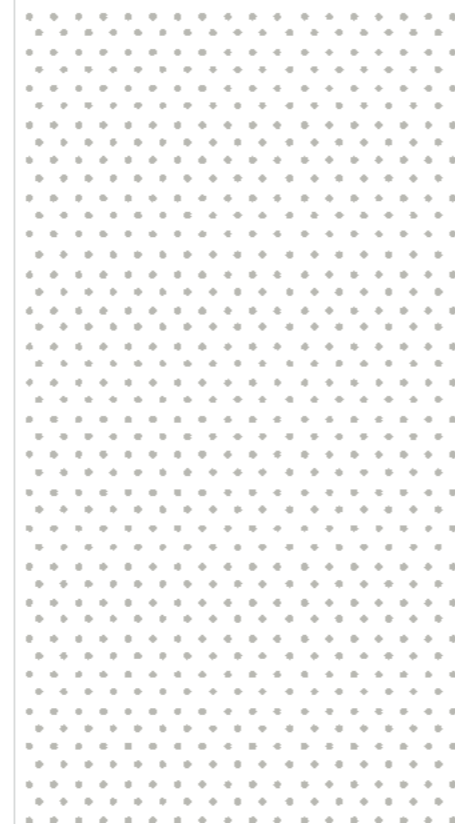
„Trimito“ informacija

Kiekvienų metų rugsėjo 16–22 d. visa Europa mini Europos judumo savaitę – tai didžiausia tvaraus judėjimo kampanija pasaulyje, kuria siekiama skatinti Europos šalių vietos valdžios institucijas diegti ir populiarinti tvarias transporto priemones bei paskatinti gyventojus išbandyti susisiekimo automobiliais alternatyvas.

1. Lietuvos šaulių sąjungos vado pavaduotojas-jaunųjų šaulių vadas Tadas Venskūnas atsiima padėką šauliams iš LR Prezidento Gitano Nausėdos.

Šiais metais Lietuvos Respublikos Prezidentas Gitanas Nausėda inicijavo, globojo ir kvietė šalies žmones, įvairias Lietuvos bendruomenes bei institucijas dviem mėnesiams automobilius keisti į žingsnius ir taip prisidėti prie aplinkai draugiškos Lietuvos kūrimo ir fizinės bei emocinės sveikatos gerinimo.

Nuo pirmosios Europos judumo savaitės dienos prisijungė ir šauliai. Parsisiuntę #walk15 programėlę varžėsi su kitomis organizacijomis „Organizacijų“ kategorijoje, o lapkričio 24 d. prezidentūroje vykusių nacionalinio judumo iššūkio apdovanojimų ceremonijoje buvo pasveikinti Prezidento nuėjus 33 milijonus žingsnių ir užfiksavus didžiausią žingsnių vidurkį iššūkio metu. Šaulių sąjungos vado pavaduotojui-jaunųjų šaulių vadui Tadiui Venskūnui įteikta Lietuvos Respublikos Prezidento padėka, kuri perduota Žemaitijos šauliams, inicijavusiems, aktyviai prisijungusiems ir

dalyvavusiems iššūkyje visus du mėnesius. „Labai džiugu, kad Lietuvos šaulių sąjungos Žemaitijos šaulių 8-osios rinktinės vado Juliaus Svirušio paskatinti šauliai ir jaunieji šauliai atsiliėpė į Prezidento kvietimą ir entuziastingai priėmė sveikatingumo iššūkį – kelis mėnesius šauliai iškeitė transporto priemones ir pasirinko vaikščiojimą. Tikiuosi, tai taps pavyzdžiu kitiems šauliams ir jauniems šauliams ne tik tokių projektų metu, bet ir kiekvieną dieną“, – sakė LŠS vado pavaduotojas-jaunųjų šaulių vadas T. Venskūnas. Organizacijai bus perduoti ir penki ažuoliukai, kurie, pasak rinktinės vado Juliaus Svirušio, pavasarį bus pasodinti prie rinktinės štabo.

Iš viso nacionalinio judumo iššūkyje dalyvavo 125 bendruomenės, 650 organizacijų, 573 mokyklos, 38 aukštosios mokyklos ir 55 užsienio lietuvių bendruomenės. x

PILDOSI LŠS RINKTINIŲ GINKLINĖS

„Trimito“ informacija

Lietuvos kariuomenė ir Šaulių sąjunga žengė dar vieną savitarpio pasitikėjimu grįstą žingsnį. Įvairių rinktinių ginklinės papildydys ženkliai skaičiumi jau turimų automatinį šautuvų AK-4MT. Švedų gamybos ginklai perduoti šauliams didinant jų galimybes apginkluoti kovinius šaulius.

AK-4 yra modifikuota „Heckler&Koch G3“ versija, kuri buvo gaminama Švedijoje. Tai 7,62 x 51 mm kalibro šoviniais šaudantis automatinis šautuvas, kurį kariuomenėje meiliai vadina „irklu“. Jis skirtas naikinti prieš gyvąją jėgą ir nešarvuotą bei lengvai šarvuotą techniką. Nors ginklas gamintas iki 1980 m., yra likę nemažai šalių, kurios iki šiol jį naudoja kaip oficialų ginkluotųjų pajėgų ginklą (Švedija, Estija). Ne per seniausiai Lietuvoje pratybas rengę Portugalijos jūrų pėstininkai (port. *Fuzileros*) buvo ginkluoti būtent AK-4MT („Karys“, 2018 m. Nr. 10).

Ginklai naudojami Šaulių sąjungos organizuojamų mokymų ir pratybų metu, taip pat saugant Lietuvos kariuomenės objektus, atliekant kitas svarbias užduotis. Jie laikomi Lietuvos kariuomenės ir Šaulių sąjungos ginklinėse, atitinkančiose nustatytus saugumo reikalavimus.

TAKTINIAI-TECHNINIAI DUOMENYS

- Kalibras: 7,62 mm
- Šoviny: 7,62 x 51 mm
- Svoris: 4,4 kg
- Svoris su pilna dėtuve: 5,3 kg
- Ilgis: 1 025 mm
- Dėtuvės talpa: 20 šovinių
- Kulkos pradinis greitis: 790 m/s
- Šaudymo tempas: 500–600 šūv./min.
- Efektyvus šaudymo nuotolis: 400 m

XVI KAUNO MIESTO IR RAJONO MOKINIŲ PATRIOTINIŲ DAINŲ KONKURSAI

TEKSTAS: Aukšė Pukinskienė

Lapkričio 17 d. Kauno Jgulos karininkų ramovėje vyko XVI Kauno miesto bei rajono moksleivių patriotinių dainų konkursas, skirtas Lietuvos kariuomenės dienai. Konkursą organizavo ir rėmė Lietuvos šaulių sąjungos II rinktinė, Lietuvos karininkų ramovė, Kauno Martyno Mažvydo progimnazija, V. Putvinskio-Pūtvio klubas ir kt. Konkursą vedė atsargos majoras Gediminas Reutas.

Lapkričio 17 d. Kauno Jgulos karininkų ramovėje vyko XVI Kauno miesto bei rajono moksleivių patriotinių dainų konkursas, skirtas Lietuvos kariuomenės dienai. Konkursą organizavo ir rėmė Lietuvos šaulių sąjungos II rinktinė, Lietuvos karininkų ramovė, Kauno Martyno Mažvydo progimnazija, V. Putvinskio-Pūtvio klubas ir kt. Konkursą vedė atsargos majoras Gediminas Reutas.

Deja, šį kartą konkursas vyko nuotoliniu būdu. Dalyviai atsuntė videoįrašus, o susirinkusi komisija juos peržiūrėjo ir įvertino. Žinoma, ne kiekvienas turi galimybių pasinaudoti profesionaliomis įrašų studijų paslaugomis, o dėl prastų mėgėjiškų įrašų kenčia ir pasirodymo kokybė, tačiau komisijos nariai buvo objektyvūs ir vertino ne tik dainavimą, bet ir atlikėjų sceninį įvaizdį [gera buvo žiūrėti į pasitempusius, pasipuošusius vaikus, dainuojančius gražiose erdvėse, bet kai kurie atlikėjai tikrai nepanėšėjo į konkursiniam koncertui pasirengusius mokinius]; akomponavimo ir dainavimo santykį, teminį atitikimą [pagal nuostatus buvo prašoma patriotinių arba liaudies dainų, bet skambėjo dainos ir ne į temą]; repertuaro originalumą [taip norėjęsi kuo daugiau naujų dainų, bet kasmet skamba „Raudoni vakarai“, „Brolužis“, „Rudens naktis sustojo“, „Skriski, skriski Lietuvėlėn“, „Teka, teka šviesi saulė“ ir t. t.].

Vertinimo komisija: V. Pūtvio-Putvinskio klubo narė, rinktinės štabo kuopos šaulė, Lietuvos karininkų ramovės, dainavimo studijos „Audra“ direktorė Regina Kabalinienė; VDU muzikos akademijos

docentė Stanislava Garbatavičiūtė; Kauno Martyno Mažvydo progimnazijos direktoriaus pavaduotoja ugdymui, lietuvių kalbos mokytoja ekspertė Aukšė Pukinskienė; dainininkė, kompozitorė, Kauno „Vyturio“ gimnazijos vokalo mokytoja Rūta Bakanaitė-Skučienė; rinktinės štabo kuopos šaulys, Kauno valstybinio muzikinio teatro solistas Juozas Janušaitis; VDU muzikos akademijos dainavimo katedros vedėjas, profesorius Tomas Ladiga.

Dalyviai buvo suskirstyti į amžiaus grupes: I grupė – 5–8 klasių, II grupė – 9–12 klasių mokiniai. Dalyviai – solistai, duetai, tercetai, kvintetai, ansambliai ir chorai. Konkurse pasirodė 28 kolektyvai, komisija išklaušė 55 dainas. Visi dalyviai gaus padėkas ir nuorodą, kur galės peržiūrėti visus konkurso įrašus. Nugalėtojai bus apdovanoti diplomais.

I AMŽIAUS GRUPĖ

I vieta: Kauno Vyturio gimnazijos solistas Mantas Alšauskas.

II vieta: Garliavos Jonučių progimnazijos solistė Rusnė Jokubauskaitė; Kauno „Vyturio“ gimnazijos solistė Barbora Aidukaitė.

III vieta: Kauno Simono Daukanto progimnazijos solistė Izabelė Babičiūtė. Kauno „Vyturio“ gimnazijos solistas Lukas Bidlauskas; Kauno „Vyturio“ gimnazijos duetas: Ainė ir Nerija Vaškevičiūtės.

II AMŽIAUS GRUPĖ

I vieta: Jono Basanavičiaus gimnazijos mišrus vokalinis ansamblis; VDU „Rasos“ gimnazijos jaunimo choras „Gaja“; Kauno „Aušros“ gimnazijos kvintetas; LSMU gimnazijos mišrus jaunimo choras „Ave musica“; Kelmės V. Pūtvio-Putvinskio gimnazijos solistė Elvina Milkintaitė.

II vieta: Kauno „Aušros“ gimnazijos solistas Tomas Juknevičius; VŠĮ dainavimo studijos „Audra“ solistė Deimantė Balčiūtė.

III vieta: LSMU gimnazijos tercetas Gustė Bajarkevičiūtė, Kamilė Biliūtė, Ieva Aleknaitė; Kauno „Vyturio“ gimnazijos mišrus choras „Vyturys“.

Vertinimo komisijos nuomone, dalyvių meistriškumo lygis, ypač vyresniųjų klasių, tikrai aukštas ir labai sudėtinga išrinkti geriausius iš geriausių – beveik visi kolektyvai ir solistai stebino profesionaliu pasirengimu, gimnazijų chorai džiugino negirdėtomis aranžuotėmis, naujomis dainų pateikimo formomis, estetiniu vaizdu. Kalbant apie repertuarą, reikia pasidžiaugti, kad konkurso programoje atsirado naujų, retų, vadovų ir atlikėjų sukurtų dainų, kas tikrai pakėlė renginį į dar aukštesnį lygį.

Numatomas patriotinių dainų konkurso laureatų koncertas miesto visuomenei. Apie jį bus informuoti laureatų vadovai. x

SUGRĮŽTI Į GIMTUOSIUS KRAŠTUS NE TIK SAPNUOSE

TEKSTAS IR NUOTRAUKOS: Zita Bagdžius

+ „Kažkada iš Lietuvos atėję, Mes vėl sugrįšim Lietuvon“

Taip rašė poetas Jonas Strielkūnas (poezijos rinktinė „Artojų žeme, amžinas paveiksle“, 1985 m.).

Taip galėtų pasakyti ir mūsų Šaulių sąjungos išėivijoje Vytauto Didžiojo rinktinės narė Irena Valaitis (Šapkutė).

1. Išėivijos šauliai prie Šaulių namų Čikagoje.

2. Šaulė Irena - prieš grįžimą namo - ten, kur esi laukiamas ir mylimas.

Irena gimė 1936 m. Akmenės apylinkėje, Keberdiškės kaime, ūkininkų Šapkų šeimoje. Abu tėvai buvo bajoriškos kilmės. Dar ir šiandien šeima saugo giminės herbą.

Irenos tėvai, būdami pasiturintys ūkininkai, rėmė kaimo mokyklą, mokė savo vaikus ir skatino aplinkinius valstiečius šviestis ir mokyti savo atžalas. Dėl šios priežasties Šapkų šeima buvo ištremta į tolimą Sibirą, Krasnojarsko kraštą. Dvylikametei Irenai nebaigus penkių klasių lietuviškoje mokykloje teko dirbti aukle tremtinių viršininko / komendanto šeimoje. Net atostogų metu ji buvo verčiama sunkiai dirbti tarybiniam ūkyje: miško kirtimas, medžių genėjimas, galvijų ganymas, įvairūs lauko darbai... Deja, jos uždirbto atlyginimo vos užtekdavo prasimaitinti. Anksti mirus tėvui, ji ėmėsi kur kas daugiau darbų, kad mamai būtų lengviau. Dėl tos pačios priežasties Irena anksti ištekėjo, susilaukė dviejų vaikų. Geras buvo žmogus jos vyras, deja, ir jis per anksti iškeliavo anapilin. Nelengva dalia teko Irenai. Viena rūpinosi ir mama, ir vaikai. Tačiau jai užteko jėgų įdiegti vaikams norą mokytis, pamatyti savo mamos tėvynę. Po praleistų 40 metų

Sibire, Lietuvai atgavus nepriklausomybę, Irena su vaikais grįžo į tėvynę ir apsisusto Šiauliuose. Tačiau ilgai čia neužsibūna. 1995 m. pakviesta giminių, Irena išvyko pasisvečiuoti į JAV. Likimas lėmė, kad ji dar kartą ištekėjo ir liko gyventi už Atlanto. Vaikai pasirinko gyvenimą Lietuvoje – taip jų keliai ilgai išsiskyrė.

Šiandien Irena nusprendė palikti JAV. Vyro seniai nebėra, vaikai toli, visi artimieji – Lietuvoje. Tad laikas sugrįžti ten, kur tavęs laukia ir esi mylimas. Kaip Irena sako, širdyje visada buvo Lietuva, o gimtinės vaizdai dažnai aplanko sapnuose.

Gyvendama JAV, Irena išliko tikra lietuve. Ji įstojo į Vytauto Didžiojo šaulių rinktinę išėivijoje, aktyviai dalyvavo minėjimuose, lietuviškuose renginiuose, lankėsi mišiose, skaitė savo kurtas eiles, kuriose atsispindi patriotizmas ir išsaugota meilė tėvynei. Sūnaus skatinama, Irena rašė atsiminimų knygą, kurią šiuo metu redaguoja jos vaikai ir rengia išleisti Lietuvoje.

Išėivijos šauliai reiškia pagarbą Irenai ir linki geros sveikatos, neblėstančios energijos ir artimųjų meilės. Sėkmės, miela Irena! x

1

LIETUVOJE IR UŽ ATLANTO ŠAULIAI MINĖJO LIETUVOS KARIUOMENĖS DIENĄ

„Trimito“ informacija

1. Karaliaus Mindaugo šaulių 10-osios rinktinės šauliai Vilniuje.

Nuotr. Vaidotas Okulič-Kazarinas

2. Lietuvos kariuomenės dienos minėjimas Šilalės r. Pajūrio Stanislovo Biržiškio gimnazijoje.

3. Išeivijos šauliai mini kariuomenės dieną ir pagerbia bendražygių atminimą.

Lapkričio 23-iają ne vieno Lietuvos miesto gatvėse buvo galima pamatyti neįprastai daug uniformuotų karių ir šaulių. Minėdami Lietuvos kariuomenės dieną, šauliai ir jaunieji šauliai visose rinktinėse dalyvavo šiai dienai skirtuose renginiuose: paraduose, iškilmingose rikiuotėse, ginkluotės ir technikos pristatymuose. Kariuomenės dienos proga šaulių rinktinės papildė nauji nariai – šimtas suaugusių šaulių, pasiryžusių valia ir ginklu ginti Lietuvos nepriklausomybę, ir pusantro šimto jaunuolių, papildžiusių pilietišku ir patriotišku jaunųjų šaulių gretas, ištarę pasižadėjimo žodžius, kuriais drąsiai išreiškė pasiryžimą ir siekį stropiai rengtis ginti Lietuvos laisvę ir nepriklausomybę.

RENGINIAI

Vilniuje šauliai kartu su Lietuvos ir sąjungininkų kariais stovėjo iškilmingoje rikiuotėje Katedros aikštėje, žygiavo parade Gedimino prospekte. Kaune buvo aukojamos mišios Kauno Šv. Arkangelo Mykolo bažnyčioje, o vėliau karių rikiuotė iškilmingai žygiavo į Vytauto Didžiojo karo muziejaus sodelį, kur buvo padėta gėlių prie Nežinomo kareivio kapo ir drauge su Kauno miesto svečiais bei gyventojais švenčiama Lietuvos kariuomenės diena. Vakarų (jūros) šaulių 3-iosios rinktinės šauliai Lietuvos kariuomenės 103-ąjį gimtadienį ir Juozo Lukšo Daumanto 100-ąsias gimimo metines paminėjo rinktinės organizuotos parodos Klaipėdos Žvejų kultūros rūmuose atidaryme „Juozas Lukša. Gyvenimo ir kovos kelias“ bei žurnalistės Rūtos Sinkevičienės filmo „Juozas Lukša-Daumantas: paskutinis laiškas“ peržiūroje. Renginyje dalyvaus filmo režisierė, scenarijaus autorė Rūta Sinkevičienė, Lietuvos šaulių sąjungos, Lietuvos kariuomenės ir miesto vadovai, Seimo nariai.

KARIUOMENĖS DIENA SU JAUNAISIAIS ŠAULIAIS IR MOKSLEIVIAIS

Lapkričio 24-ąją Butrimonių gimnazijoje vyko pilietinio ugdymo diena, skirta paminėti Lietuvos kariuomenės dieną. Buvo pasirinkta netradicinio ugdymo veiklų įvairovė – prevencinės paskaitos, protmūšis, patriotinių dainų konkursas, kūrybinės užduotys, kryžiažodžių sprendimas.

Visos veiklos buvo nukreiptos į socialinių kompetencijų, bendražmogiškųjų vertybių ir patriotiškumo bei pilietiškumo ugdymą.

Butrimonių gimnazija nuolat kryptingai formuoja ugdytinių vertybines nuostatas, ugdo patriotiškumą bei pilietinį požiūrį, skleidžia sveikatinimo idėjas, stiprina gimnazijos narių bendruomeniškumą, tapatumo jausmą, aktyvina bendradarbiavimą, palaiko ir plėtoja socialinius ryšius, nes laisvė nėra duotybė – ją iškovojo, reikia puoselėti ir mokytis apginti, o ši pareiga ateityje bus perduota ir jaunajai kartai.

Šilalės r. Pajūrio Stanislovo Biržiškio gimnazijoje į bendras veiklas Lietuvos kariuomenės diena susibūrė ne tik jaunuosius šaulius, bet ir gimnazijos moksleivius. Su gimnazija visada noriai bendradarbiaujantys Karo prievolės komplektavimo tarnybos atstovai iš Klaipėdos ir Tauragės bei Pajūrio miestelyje įsikūręs motorizuotosios pėstininkų brigados „Žemaitija“ Brigados generolo Motiejaus Pečiulionio artilerijos bataliono kariai dalyvavo gimnazijos renginiuose.

2

3

o Karo prievolės komplektavimo tarnybos Tauragės poskyrio viršininkas št. srž. Renatas Beržinis ir Klaipėdos RKPKS vyresn. verbuotoja št. srž. Reda Montvilienė vedė viktoriną apie Lietuvos kariuomenę. Ginklų ir kario ekipuotės parodą pristatė Brigados generolo Motiejaus Pečiulionio artilerijos bataliono ugnies būrio vadai vyr. eil. Martynas Pocius ir eil. Ernest Ostaševski. Jaunieji šauliai turėjo dar vieną puikią progą iš arčiau susipažinti su Lietuvos kariuomene.

ŠAULIAI UŽ ATLANTO

LŠS Išeivijoje taip pat iškilmingai paminėtos Lietuvos kariuomenės įkūrimo metinės. Šauliai dalyvavo mišiose, kurias atnašavo kunigas, Sąjungos kapelionas Jaunius Kelpšas. Vėliau minėjimas tęsėsi Jaunimo centre Čikagoje. LŠSI vadas Julius R. Butkus priminė Lietuvos kariuomenės įkūrimo istoriją, veiklos svarbą ginant Lietuvos

valstybę ir jos žmones. Susirinkusieji tylos minute pagerbė žuvusius karius kovose už laisvę ir Lietuvos nepriklausomybę. Šauliai padėjo gėlių vainiką ir aukurą prie Laisvės ir Kovų paminklo, kurį 1957 m. pastatė Lietuvos karių veteranų „Ramovės“ Čikagos skyrius.

Vėliau šventė persikėlė į Laisvės ir Kovų muziejų. J.š.k. „Klaipėda“ šaulė Bronė Mikulienė perdavė Lietuvos karių sąjungos „Ramovė“ (Čikagos sk.) paskutinio pirmininko a. a. Juozo Mikulio surinktą archyvą Lituistikos tyrimų ir studijų centro pirmininkui dr. Robertui Vitui. J. Mikulis, būdamas 16-kos metų, įstojo į Lietuvos šaulių sąjungą, kariuomenėje užsitarnavo jaunesniojo puskarininko laipsnį, daug metų buvo LŠS Išeivijoje Centro valdybos narys, sąjungos garbės šaulys, 35-erius metus vadovavo j.š.k. „Klaipėda“. Mirė 2020 m. gruodžio mėnesį eidamas 103-iusius metus. x

SUVALKIJOS ŠAULIAI – VERTINAMOSIOSE PRATYBOSE

TEKSTAS: dr. Egidijus Papečkys
NUOTRAUKOS: Vytautas Kubilius

Netikėtai užklupus pandemijai, Suvalkijos šauliams, kaip ir visiems broliams ir sesėms Lietuvoje, teko pasiraityti rankoves ir kibti į talką medikams ir policijai. Dėl karantino ir apribojimų pristabdėme šaulišką veiklą, o karinis rengimas iš poligonų persikėlė į „Zoom“ ir „Microsoft“ platformas. Tad vos pasibaigus karantinui susiplanavome gerokai intensyvesnį karinį rengimą. Aktyviausia jo fazė prasidėjo užbaigus jaunųjų šaulių vasaros stovyklą. Pirmą kartą teko organizuoti net du Ginklo šaulio tarnybai (GŠT) kursus. Nes dalis norinčiųjų įsigyti ginklą šaulio tarnybai dar nebuvo baigę Bazinio šaulio įgūdžių kurso (BŠJK), be kurio laikyti GŠT negalima.

1. Šauliai pratyboms pasiruošę.

2. Pratybose svarbu ne tik koviniai įgūdžiai.

BŠJK taip pat buvo rekordinis – pirmą kartą jame dalyvavo beveik 30 šaulių. Dauguma jų itin aktyviai talkino policijai, dalis buvo baigę Lietuvos policijos mokyklos organizuotus specialiųjų priemonių panaudojimo kursus, specialiai pritaikytus šauliams. Teorinis dalyvių pasirengimas kaip niekada buvo stiprus, nes vedėme daug nuotolinių mokymų. Rinktinės jaunųjų šaulių vado, 407-osios šaulių kuopos vado pavaduotojo Egidijaus Rimkaus iniciatyva buvo pravedta serija kassavaitinių mokymų, „šauliškų pasisėdėjimų“, kuriuose buvo gvildenamos ir į BŠJK įtrauktos temos.

Į vertinamąsias BŠJK pratybas išėjome su džiaugsmingu jauduliu. Gausėnis nei įprastai dalyvių skaičius leido mums suformuoti tris skyrius. Juos sujungėme į būrį, kurio vadu paskyrėme Rinktinės vado pavaduotoją Lauryną Bernotą. Jis yra įpusėjęs Jaunesniųjų karininkų vadų mokymus, kuriuos pabaigus bus suteiktas leitenanto laipsnis, todėl nepraleidome progos leisti jam pritaikyti savo žinias ir kartu pasipraktikuoti vadovauti būriui. Tuo labiau kad sulaukėme draugiškos pagalbos – šalia Lauryno nuolat buvo patyręs karininkas, praktiniais patarimais padėjęs geriau suprasti būrio vado darbo subtilybes. Kartu praktikos gavo ir trys skyrių vadai – vieni labiausiai patyrusių šaulių, jau turinčių karinės tarnybos patirties ir baigusių specializuotus LK kursus.

„Priešinių“ būrys buvo sudarytas iš dviejų skyrių, dalis šių šaulių – KASP savanoriai. Vėlgi, pirmą kartą pratybose dalyvavo ir LK parengti taiklieji šauliai bei kulkosvaidininkai, pamėginome „pasinešioti“ ir granatsvaidžius. Ginkluote buvo galima tik pasidžiaugti: MG-3 kulkosvaidžiai, taiklojo šaulio šautuvai HK MR308A1 [įsigyti už rėmėjų lėšas] ir TIKKA T3x TAC A1 [asmeninis ginklas šaulio tarnybai], automatiniai šautuvai AK-4MT ir HK416KA5 [įsigyti už rėmėjų lėšas, tokiais ginkluotos ir LK Specialiųjų operacijų pajėgos], asmeniniai pistoletai šaulio tarnybai.

Pratyboms vadovavo patyręs Rinktinės metodininkas ats. št. seržantas Viktoras Zaveckas, per 30 metų tarnybą LK parengęs daugybę karių ir karininkų. Turėjome ir svečių – Aleksandrą Matonį su laidos „Mūšio laukas“ komanda. Tačiau jie dirbo itin profesionaliai ir su savo kameromis buvo visur, bet beveik nepastebimi. Vertinamosios pratybos vyko kaip įprastai. Netrūko nedidelių klaidų, bet iš esmės BŠJK užduotys įvykdytos labai neblogai. Pasididžiavimą sukėlė tai, kad netikėtai užklupus beveik aklina tamsai ir nemaloniai žvarbiam vėjui su lietumi, visi trys skyriai sugebėjo

laiku išeiti į nurodytas pozicijas prie dieną išžvalgyto objekto [tamsioje „nepametę“ nė vieno šaulio] ir sėkmingai jį „šturmuoti“.

Pratybų metu sotų ir skanų maitinimą [košė ir arbata] užtikrino 408-osios šaulių kuopos vadas ats. vrš. Vytautas Kubilius, intendantas Zenonas Baltramionaitis ir šaulys Petras Pavilionis.

Kaip jau buvo paminėta, pratybose padarėme ir klaidų. Jas išanalizavome ir aptarėme su šauliais. Įvertinome ir ginkluotės bei įrangos poreikį – būtina atnaujinti radijo ryšio priemones ir įsigyti naktinio matymo prietaisų, pasiteisino ir įsigyti šaunamieji ginklai, jų pirkime papildomai. Dėl įsigijimo jau pradėjome techninius pokalbius su Lietuvos ir užsienio gamintojais bei pardavėjais.

Pažiūrėti iš šalies į Suvalkijos šaulių 4-osios rinktinės BŠJK vertinamąsias pratybas galima laidoje „Mūšio laukas“, SO3EP15, rodytoje 2021 m. gruodžio 11 d. 13 val. per „LRT plius“ [galima peržiūrėti LRT Mediatekoje]. Broliškaip paprašytume labai nesipiktinti pastebėtomis klaidomis – mes visi iš jų mokomės. x

TANKĖJA KULKOSVAIDININKŲ GRETOS

„Trimito“ informacija

Lapkričio pabaigoje vyko Lietuvos šaulių sąjungos organizuojamas MG-3 kulkosvaidininko kursas, kuriame dalyvavo 22 šauliai iš visų LŠS rinktinių. Pasak kurso organizatoriaus, G2/G3 skyriaus vedėjo ats. mjr. Raimundo Ardavičiaus, kursai buvo padalyti į dvi dalis.

Pirmąją kurso dieną Smalininkų verslo mokykloje vyko teorinės pratybos ir vadinamoji „sausą treniruotė“, kai mokomasi elgtis su neužtaisytu ginklu: jis yra ardomas, susipažįstama su saugaus elgesio reikalavimais ir mokomasi taiklaus šaudymo principų. Šį mokymo etapą vainikuoja Ginklo valdymo testas, kurio neišlaikęs šaulys negali toliau tęsti kurso.

Antrąją dieną šauliai vykdė kovinį šaudymą, kuris vyko Žemaitijos brigados LDK Kęstučio MPB Jūravos šaudykloje. Vrš. Raimundas Gresius džiaugėsi, kad Lietuvos kariuomenė teikia nemenką pagalbą puikiais specialistais. „Kulkosvaidžio naudojimas yra susijęs su įvairia specifika, todėl profesionalūs instruktoriai yra esminis faktorius deramai įvaldant šį ginklą. Noriu nuoširdžiai padėkoti vyr. srž. Olegui Magui, kuris kantriai ir profesionaliai moko šaulius netausodamas savo laiko ir žinių“, – tvirtino vrš. R. Gresius.

Įdomi detalė: kursuose dalyvavo net keli šauliai, kurių svoris buvo apie 50 kg, todėl šaudant kulkosvaidžiu atitrunka juos stumdavo atgal ir mažėdavo taiklumas. Sumanių instruktorių dėka buvo rastas būdas, kaip šį „trūkumą“ neutralizuoti. Rezultatai stebėtinai pagerėjo ir vienos iš kursančių taikiny su pradūžomis taps pavyzdžiu net mūsų kariams, ką galima pasiekti vos per kelių dienų kulkosvaidininko kursaus.

1. Kulkosvaidininkų rengimas yra įvairiapusis ir reikalauja daugiau pastangų.

PENKI ĮSPŪDINGI PAVEIKSLAI ĮAMŽINO PENKERIŲ METŲ PASIENIEČIŲ IR ŠAULIŲ DRAUGYSTĘ

TEKSTAS: Vita Žibinienė

2016 m. Valstybės sienos apsaugos tarnybos Varėnos pasienio rinktinė (toliau – VSAT) sudarė bendradarbiavimo sutartį su Lietuvos šaulių sąjungos Karininko A. Juozapavičiaus šaulių 1-osios rinktinės šauliais. Šiomet sukanka penkeri metai, kai šauliai su pasieniečiais vykdo bendrus patuliavimus užkardų kontroliuojamuose ruožuose.

Beatos Kurkul piešinys, įamžinantis pasieniečių ir šaulių draugystę.

Vidutiniškai šauliai iki 7 kartų per metus vyksta į bendrus patuliavimus prie valstybės sienos. Šalį užklupus neteisėtoms migracijos krizei, šauliai pirmieji jungėsi į pagalbą ir 3 mėnesius patuliavo bei saugojo laikinąsias neteisėtų migrantų apgyvendinimo vietas užkardose. Šiose sargybose aktyviai dalyvavo ir Druskininkų Giedriaus Matulionio 103-iosios kuopos šauliai. Vien Baltarusijos režimo sukeltos migracijos krizės metu vykdyta per 500 valandų neatlygintinos tarnybos (šauliai už savo tarnybą negauna jokio atlygio). Paveiklo atsiradimo istorija dalijasi pats idėjos autorius, Druskininkų Giedriaus Matulionio 103-iosios kuopos šaulių vadas Ramūnas Šerpetauskas: „Vienos iš tokių tarnybų metu, saugant neteisėtų migrantų stovyklą, pradėjau skaičiuoti, kiek laiko mes aktyviai vykdomė bendrus budėjimus su VSAT. Pasirodo, kad šiomet sukanka lygiai penkeri metai. Ėmiau galvoti, kaipgi būtų galima padėkoti, įprasminti šaulių ir pasieniečių bendros veiklos penkmetį, įkvėpti pasieniečius vykdam sunkią, dažnu atveju pavojingą tarnybą. Ir taip begalvodamas prisiminiau, kad turiu gerą draugę – menininkę, dailininkę

Beatą Kurkul, kuri šiuo metu gyvena Ukrainoje, Lvove. Pati Beata yra lietuvė, gimusi ir augusi Vilniuje. Prisiminęs, kad ji itin aktyviai bendradarbiauja su Ukrainos valstybės sienos apsaugos tarnyba, piešia piešinius, kuriuose įamžinama ukrainiečių pasieniečių tarnyba, parašiau jai dėl savo samanymo ir paprašiau jos nupiešti ką nors įprasminančio šaulių ir pasieniečių bendradarbiavimą. Pradžioje buvo daug minčių, kas ir kaip turėtų būti pavaizduota, siunčiau dailininkei daugybę nuotraukų, kaip atrodo Lietuvos pasieniečiai, šauliai, kokie skirtumai ir t. t. Po kurio laiko Beata paklausė, ar ji galėtų piešdama remtis M. K. Čiurlionio kūryba. Taip kilo mintis paveiksle panaudoti ir lietuvių genijaus kūrybos elementus. Žvelgiant į paveikslą, galima pamatyti M. K. Čiurlionio paveikslą „Karalių Pasaka“ motyvą, taip pat mūsų valstybės simbolius – pasieniečio ir šaulio laikomi kardai bei viduryje esantis valstybės sienos ženklas sudaro Gediminaičių stulpus.“ Taip vos per mėnesį gimė šis paveikslas, kuriam dailininkė skyrė pavadinimą „Tarnaujam Lietuvai“. Rugsėjo mėnesį pirmasis paveikslas įteiktas Druskininkų pasienio

užkardai, vėliau paveikslai dovanoti Kapčiamiesčio, Kabelių ir Aleksandro Barausko pasienio užkardoms ir gruodžio pradžioje šis paveikslas papuošė ir Varėnos pasienio rinktinę. Druskininkų šauliai pasieniečiams dovanuoja ne tik įspūdingus paveikslius, bet yra įteikę ir daugiau dovanų. Druskininkų užkardai dovanuoja didžiulę dėžę kavos pupelių, saldainių, sirupo ir kitų skanumynų. Kapčiamiesčio pasienio užkardai įteikė ne tik kavos ir saldumynų, bet ir naują kavos aparatą. „Šauliai ir toliau planuoja remti pasieniečius bei stebinti juos dovanomis ir bent taip atsidėkoti už pasitikėjimą šauliais, perduotą patirtį, mokymą ir tikrai nuoširdų bendradarbiavimą bei galimybę prisidėti prie valstybės saugumo vykdam atsakingą tarnybą – saugant Lietuvos valstybės sieną“, – savo mintimis dalijasi Ramūnas Šerpetauskas. Varėnos pasienio rinktinės vadas Virgilijus Raugėlė pasieniečių vardu nuoširdžiai dėkoja Druskininkų Giedriaus Matulionio 103-iosios kuopos ir visiems Lietuvos šauliams už pagalbą, dovanas ir paramą. Stiprybė – vienybėje, Tėvynės labui! x

SUŠAULINTAS PASIENIS – SAUGESNĖ LIETUVA

TEKSTAS: Valdas Kilyps

Po pertraukos atsakingoms institucijoms pakvietus šauliai vėl stojo į tarnybą pasienyje. Šį kartą broliai ir sesės atlieka savo pareigą geriau pasirengę ir be didelio streso. Kalbinti šauliai tvirtina, kad atsakingų institucijų pareigūnai su pagarba ir dėkingumu priima šaulišką pagalbą.

Už pagalbos VSAT teikimą atsakingo vrs. Raimundo Gresiaus teigimu, dėl turimų pajėgumų ir geografinės padėties aktyviausiai pagalbą pasieniečiams teikia Kauno, Vilniaus ir Marijampolės šauliai. Šiuo metu pagrindinės užduotys sietinos su patruliavimu ir užsieniečių sulaikymo centrų apsauga ir tvarkos užtikrinimu.

Įdomu pastebėti, kad bendraujant su pasienyje plūšančiais pareigūnais ne kartą teko girdėti, jog šauliai, atlikdami užduotis, kartais net „persistengia“ ir juos tenka šiek tiek sulaikyti nuo perdėto uolumo. Dar vienas svarbus aspektas, sietinas ir su netiesiogine parama policijos pareigūnams, mat būta atvejų, kai šauliai ne tik padėjo pasieniečiams užkardant neteisėtą sienos kirtimą, bet ir sulaikė neblaivų vietinį gyventoją.

Tarnyba tęsiasi. „Trimitas“ pakalbino porą aktyvių šaulių, kurie nuolat padeda atsakingų institucijų pareigūnams vykdyti sienos apsaugą.

Šauliai padeda saugoti Lietuvos sieną.

Šauliai yra laukiami ir vertinami pagalbininkai šiuo sunkiu Lietuvai metu. Džiaugiuosi galėdamas prisidėti prie geresnės ir saugesnės Lietuvos ateities.

ŠAULYS SIMONAS

Šaulys Simonas iš Vilniaus

Kaip keičiasi situacija prie Lietuvos sienos? Jeigu budėjote ir pačioje pradžioje, kai tik prasidėjo visa ši situacija, kokį jaučiate pokytį?

Situacija Lietuvos pasienyje pradėjo keistis į neigiamą dar pavasarį, o pirmosiomis birželio dienomis pradėjome budėjimus pasienyje. Kiekviena krizė įneša sumaištį, nežinomybę, bet vėliau nusistovi procesai, atsakomybės ir tipinės veiklos. Taip buvo ir dėl pagalbos VSAT: pradžioje rėmėme ten, kur labiausiai trūko „rankų“, tai budėjimai kartu su pasieniečiais, „slapukai“, patruliavimas didžiausios rizikos ruožuose, o vėliau perėmėme pagalbines funkcijas, kurios leidžia koncentruoti didžiausią kompetenciją turinčius VSAT pareigūnus į jiems paskirtas tiesiogines užduotis. Šiuo metu pasienyje vyrauja susikaupimas, drausmė, kiekvienas atlieka savo pareigas su atsidaivimu ir profesionalumu. Kritinių situacijų pasitaiko, bet nelegalių migrantų krizė, mano vertinimu, yra kontroliuojama.

Kaip kinta šaulių funkcijos?

Vasaros pradžioje buvome paskirstyti poromis kartu su VSAT pareigūnais atlikti tokias pačias užduotis, kaip ir pasieniečiai – patruliavimas automobiliu, pėsčiomis, reagavimas į budėtojų iškvietimus, nelegalių migrantų paieška, sulaikymas. Vėliau saugojome pasienio užkardose įsikūrusius nelegalius migrantus kartu su KASP kariais, o šiuo metu vėl talkiname patruliuodami kartu su VSAT pasieniečiais.

Kokių naujų iššūkių atsiranda?

Kiekvienas budėjimas yra skirtingas su savo specifinėmis užduotimis ir iššūkiais: reikia ne tik taktikos žinių ir išmanyti maskavimosi subtilybes budint „slapuke“, bet ir mokėti bendrauti su nelegaliais migrantais sprendžiant jų vidines problemas, ginčus, išlaikyti šaltą protą konfliktinėse situacijose, mokėti valdyti minią. Šauliams tai lyg savaitgalio pratybos, o kažkam gyvenimo realybė, į kurią pateko.

Sunkiausia buvo emociškai atsiriboti nuo migrantų kartu atsivežtų mažų vaikų emocijų stovyklose, kurie mato ginkluotus, uniformas vilkinčius ir juos saugančius pareigūnus bei šaulius.

Kaip suderinate savo tiesioginį darbą ir šaulišką pareigą? Juk tenka skirti laiko šaulystei ir darbo dienomis...

Dažniausiai šauliškos pareigos yra vykdomos savaitgaliais, poilsio ir švenčių dienomis, tačiau jeigu yra būtinybė, yra imamos laisvos dienos arba atostogos pagrindiniame darbe. Yra tekę ir po naktinio budėjimo važiuoti tiesiai į darbą, nemiegojus. Nėra labai lengva, bet ir nėra neįgyvendinama, juk diskomfortas tik laikinas, pasiilsis vėliau.

Ar keičiasi pareigūnų ir karių požiūris į šaulius, jų pagalbą pasienyje? Kaip?

Nesu patyręs, kad šaulius laikytų prastesniais, mažiau patirties turinčiais ar parodytų, jog esame nereikalingi. Galbūt kartais mūsų pačių lūkesčiai būna per daug dideli, kai yra reikalinga žemiška, paprasta pagalba VSAT, kad ir apsaugos užtikrinimas užkardoje. Juk tokiu atveju mes „atrisame“ rankas VSAT pareigūnams visiškai veikti ir susikoncentruoti į pagrindines funkcijas. Mano vertinimu, šauliai yra laukiami ir vertinami pagalbininkai šiuo sunkiu Lietuvai metu. Džiaugiuosi galėdamas prisidėti prie geresnės ir saugesnės Lietuvos ateities.

Šaulys Marius iš Marijampolės

Ar pastebite skirtumų tarp situacijos pasienyje, kai šauliai padėjo budėti pirmą kartą ir dabar?

Taip, skirtumai regimi. Nors, tiesą pasakius, sunku lyginti, nes mūsų rinktinės šauliai vykdė užduotis Kapčiamiesčio užkardoje, kur buvo iš tiesų „karšta“. Dabar budime dviejuose stacionariuose postuose netoli Kalvarijos ir situacija gerokai ramesnė. Anuomet buvome pirmose linijose, pačiame pasienyje, o dabar daugiau važinėjame automobiliais, stebime laukus, kitas atviras vietas.

Ne mažiau svarbu yra ir tai, kad mes patys išsigryninome. Galbūt kažkas pamatė, kad toks darbas yra ne jam, dingso tas pirmasis nuotykių jausmas. Išmokome geriau planuoti, derinti savo pajėgumus. Ir pasieniečiai dabar jau žino, ko iš mūsų tikėtis, ką mes galime.

Kokios asmeninės patirties gavote?

Kažko itin naujo negavau. Veikiau reikėtų kalbėti apie niuansus, detales. Atsirado supratimas apie pasieniečių tarnybą, kaip viskas veikia, kaip ir kur nukreipiami nelegalūs imigrantai, kas paskui su jais vyksta. Kalbant konkrečiai, ant mūsų pečių gulė daug įvairių užduočių – konvojavimas, maisto dalijimas, daug visko. Kiekviena veikla suteikia tam tikros patirties.

Gal prisimenate kokį nors konkretų įvykį, nutikimą?

Žinote, kažko labai intriguojančio nenutiko. Tiesiog vykdome savo pareigą ir tiek. Gal tik niekaip negaliu atsistebėti imigrantų nepasiruošimu vykstant į tokią tolimą „kelionę“. Tarkime, teko konvojuoti brolių ir sesė į stovyklą. Visiškai lengvai apsirengę, batai netinkami, gaila žiūrėti. Pasieniečiai sako, kad dažnas atvykėlis net nesuvokia, kur papuolė. Juk, jei iš Minsko pavežė autobusu iki sienos, natūralu, kad atsidursi ne Vokietijoje. Baltos kojines, sportiniai bateliai – visko pasitaiko.

Dar vienas įspūdis sietinas su pasieniečių požiūriu į mus, šaulius. Dažnas tiesiog nesuvokia, kad ateiname jiems padėti ne už pinigus. Pasišnekame, bendraujame ir viskas stoja į savo vietas. Pareigūnai tikrai dėkingi, vertina mūsų pagalbą. x

PRIESAIKOS REIŠMĖ

TEKSTAS: Dovilė Pukertaitė
NUOTRAUKA: asmeninio šeimos archyvo

1. Šauliška aura vienija žmones – Gitana ir Gintaras, pavasarį davę priesaiką, aktyviai įsitraukė į Ukmergės šaulių veiklą.

Ukmergiškiai, gimę, užaugę, o po studijų grįžę į gimtąjį miestą gyventi ir dirbti, Gitana ir Gintaras šį pavasarį nusprendė pasimatuoti ir šauliškos veiklos rūbą. Gitana – šeimos gydytoja, šiuo metu vadovauja Ukmergės pirminės sveikatos priežiūros centrui, o jos vyras Gintaras dirba Vilniuje, Lietuvos kriminalinės policijos biure. Taip pat kartu su broliu šauliu Baliu Viršučiu yra ESA (European Security Academy) oficialūs atstovai Lietuvoje, šaudymo instruktoriai ir kovinės savigynos instruktoriai. Kas paskatino pandemijos išvakarėse prisijungti prie organizacijos ir ką jiems reiškia duotos priesaikos Tėvynei, kalbamės su šauliais.

Bendros veiklos naudingos šeimai visomis prasmėmis.

Labiausiai žavi „šauliška aura“, kuri vienija žmones, turinčius bendras vertybes, atsakingumą, patriotizmą, pasiaukojimą.

Šauliais tapote ne taip ir seniai – šių metų kovo 11 d. davėte priesaiką. Ką ši priesaika Jums reiškia?

Kiekviena priesaika įpareigojanti, kiekviena priesaikos tezę yra svarbi. Ši priesaikos ištrauka „Prisiekiu būti ištikimas (-a) Lietuvos valstybei, negailėdamas (-a) jėgų ir gyvybės ginti ir saugoti jos nepriklausomybę, teritorinį vientisumą ir konstitucinę santvarką, sąžiningai vykdyti šaulio pareigas“ mums pati jautriausia, galima sakyti, kartinė, atspindinti mūsų pasirinkimą. Ši priesaika mums antroji, kiekvienas esame davę priesaikas prieš pradėdami dirbti savo darbuose, aš – Hipokrato, vyras taip pat davė priesaiką Lietuvos valstybei pradėjęs eiti pareigas. Taigi pirmųjų priesaikų laikomės darbuose, antrosios – šauliškoje veikloje.

Ar prieš pandemiją domėjotės šaulių veikla? Ar tik organizacijai įsisukus ji tapo matomesnė ir tuomet sulaukė Jūsų dėmesio?

Galima sakyti, kad tapti šauliais nusprendėme pandemijos išvakarėse. Buvome girdėję apie šaulius, domėjotės jų veiklomis, tačiau esate teisi, šiuo pandemijos laikotarpiu bei sudėtingu šaliai laiku visuomenėje šauliai tapo matomesni – savanorystėje COVID skyriuose, mobiliuose patikros punktuose, vakcinavimo centruose, pagelbėjant policijai karantino laikotarpiu, pabėgėlių stovyklose, pasienyje.

Kas vis dėlto buvo tas kertinis akmuo apsisprendžiant? Juk ir kasdieniai Jūsų darbai skirti Tėvynei, žmonėms. Jautėte, kad to per mažai?

GITANA: esame patriotai nuo gimimo. Atsimenu savo močiutę, kuri tikėjo ir laukė laisvos Lietuvos atkūrimo ir man nuo mažens įskiepijo meilę savo šaliai. Džiaugiuosi, kad ji sulaukė nepriklausomos Lietuvos atkūrimo 1990 m. Kovo 11-osios šventės.

GINTARAS: mano seneliams ir tėvams teko paragauti karčios tremtinių duonos, iš čia ir užkoduotas patriotiškumo genas, kuris ir lėmė sprendimą papildyti šaulių gretas, įstoti į sukarintą visuomeninę organizaciją, kuri vienija žmones, neabejingus valstybei.

Kodėl abu priėmėte sprendimą prisijungti kaip šeima? Ar abu vienodai matėte prasmę būti čia?

Iniciatorius papildyti šaulių gretas buvo Gintaras. Kažkaip savaime susidėliojo viskas, manęs ilgai įkalbinėti nereikėjo. Bendros veiklos naudingos šeimai visomis prasmėmis. Kiekvienas mes – tiek Gintaras, tiek aš, turime savo minčių, idėjų,

kurias, tikimės, su laiku realizuosime kartu su savo kuopos šauliais.

Koks buvo pirmas Jūsų susidūrimas su šauliais? Kokį įspūdį tai paliko?

GITANA: pirmas susidūrimas su šauliais man buvo pandemijos pradžioje, pirmojo karantino 2020 m. metu. Nuotolinis susidūrimas, kai man, esančiai saviizoliacijoje, kartu su kolegomis teko organizuoti mobilios patikros punkto atidarymą, budėjimą jame. Šaulių pagalba tuo metu organizuojant, koordinuojant šį darbą buvo labai svarbi. Paliko gerą įspūdį, šauliai – atsakingi, pareigingi, organizuoti.

GINTARAS: pirmas susidūrimas su šauliais – mūsų kuopos organizuotos dienos pratybos Ukmergės rajone. Tai buvo nauja patirtis, naujų dalykų mokymasis ir pažintis su kuopos šauliais.

Kas labiausiai žavi šauliuose?

„Šauliška aura“, kuri vienija žmones, turinčius bendras vertybes, atsakingumą, patriotizmą, pasiaukojimą.

Kokiose šauliškose veiklose jau esate dalyvavę? Kokios patirtys ir kodėl išsiminė labiausiai?

GINTARAS: viena iš šių metų šauliškų veiklų įsiminė labiausiai – budėjimas Rūdininkų pabėgėlių stovykloje. Džiugu, kai savo darbinę patirtį gali panaudoti šauliškoje veikloje.

O įprastoje šauliškoje veikloje sunku kažką išskirti, kai tik turime galimybę, stengiamės prisidėti. Kaip ir minėjote, mūsų abiejų darbai skirti žmonėms, Tėvynei, šauliška veikla tai dar labiau sustiprina, papildo.

GITANA: mūsų kuopos šauliams Gintaras organizuoja šaudymo mokymus, taip pat kelis kartus per savaitę veda savigynos treniruotes – stipriname valią ir kūną

Ką Jums reiškia frazė „Tėvynės labui“?

GITANA: „Tėvynės labui“ – atsidavimas, ištikimybė, pasiaukojimas savo šaliai.

GINTARAS: „Tėvynės labui“ – tai visas savo žinias, gebėjimus, jėgas skirti Tėvynei, jos gerovei. x

IŠLIKIMAS: PATARIMAI ŽIEMOS METUI

1

TEKSTAS: Gabriėlius E. Klimenka, Eduardas Klimenka #KlimEndka

Išlikimas laukinės gamtos sąlygomis reikalauja daugybės įvairiausių žinių ir įgūdžių. Vasarą dar galime nenumirę ištempti sąlyginai gana ilgą laiką, o žiemos metu išlikimas reikalauja visų jėgų, kad nenumirtume per kelias artimiausias valandas. Žiemos metu didžiausias mūsų priešas yra šaltis, tad pirmine užduotimi tampa nesusalti mirtinai, o jau tada kapstytis iš susidariusios situacijos.

Turbūt ne vienas esate girdėjęs istorijų apie tremtinius, kurie šlapiais rūbais dirbdavo taigoje, arba matę filmų, tokių kaip „Alive“ („Išlikę gyvi“, rež. Frankas Marshallas, 1993), kuriame rodoma realiais įvykiais pastatyta drama apie tai, kaip regbio komanda, norėdama išgyventi, turėjo suvalgyti savo mirusius draugus. Tai ribinės situacijos, jose išgyvenimo tikimybė maža, tačiau norisi pakalbėti apie ne tokią ekstremalią situaciją. Pakalbėsime apie pasivaikščiojimus, nes net ir toks žiemiškame miške gali tapti kova už išlikimą. Kalbėsime apie Lietuvos kontekstą, nes turbūt retas kuris važinėjame atostogauti į Aliaską, užpoliarinį ratą ar kopti į Everestą, tokių kelionių mėgėjai paprastai būna išgyvenimo specialistai, o štai eiliniai keliautojai ir vaikštinėtojai ne, todėl pastarieji nuolat pasiklysta.

Taigi situacija – išėjai pasivaikščioti po žemišką mišką ir pasiklydai. Ką daryti?

Visų pirma į bet kokį pasivaikščiojimą žiemos metu rekomenduojame pasiimti karštos arbatos, užkandį, ugnies šaltinį ir papildomą porą kojinių. Visa tai gali praversti net ir vaikstant mieste. Jei keliauji pasivaikščioti laukinėje gamtoje, pradžioje išsinagrinėk vietovės žemėlapi. Įsimink, kokioje pusėje yra gyvenvietė, keliai ir kiti

objektai, jie padės susiorientuoti arba rasti pagalbą nutikus nelaimei. Geriausia turėti žemėlapij ir kompasą, nepasikliauk vien telefonu, nes šaltyje elektronika kartais krečia išdaigas, tai neveikia ekranas, tai sušlampa ar sušalusi nebeveikia.

Jei jau pasiklydai miške ir neturi jokių aukščiau išvardytų priemonių, o teritorija nežinoma, vadovaukis keliomis paprastomis taisyklėmis.

NENUSTOK JUDĖTI. Išlikimas be ugnies įmanomas, tačiau tada reikia nuolat judėti. Judant kūnas gamina šilumą ir pats save šildo, tad tikėtina išgyventi ir esant gana dideliems šalčiams. Žinoma, reikia turėti omenyje, kad judėjimas atima gana daug jėgų, todėl svarbu jas saugoti. Taip pat svarbu tuščiai nešvaistyti sugeneruotos šilumos. Derėtų uždengti visas atviras kūno vietas (kaklo mova puikiai apsaugos galvą ir veidą), taip pat užsisegti sagas (prasegta apykaklė išleidžia visą sukauptą šilumą), mūvėti pirštines ir žiūrėti, kad kojos būtų sausos. Kaip supranti, taupyti šilumą reikia ne tik namuose. Jei nėra galimybės įkurti ugnį ar prisiglausti laikinoje pastogėje, tuomet nusstok, judėk ir nakties metu. Sustojęs ir užmigęs gali nebepabusti. Jei netekai jėgų, nesistenk šliaužti, taip neteksi kojų, nes jos nušals, tave išgelbės tikėjimas.

Jei matai, kad jėgos apleidžia ir reikia poilsio, būtinai susirask laikiną prieglobstį ir prasimanyk ugnies. Jei tai neįmanoma, sukauk jėgas ir judėk.

Vidutinių pajėgumų žmogus gali be sustojimo eiti iki 20 valandų. Žinodami, kad judame 4–6 kilometrai per valandą greičiu, mes per tą laiką galime nueiti bent 80–100 kilometrų. Lietuvos kontekste tai daugiau, nei reikia, kad išeitum į kelią, gyvenvietę ar kitą objektą, kuriame gali rasti pagalbą. Žinoma, klampoiant per sniegą greitis gali sumažėti perpus, bet ir to gali pakakti, kad susirastume pagalbą.

ORIENTUOKIS. Tam, kadėjimas tave išgelbėtų, turi mokėti bent minimaliai orientuotis. Žiemą miškas gali būti ypač klaidinantis, todėl svarbu mokėti judėti kuo tiesesne trajektorija. Liaudies mitologija žino tokį dalyką kaip raganų ratas, velnio takas ar užburtas ratas. Taip nusakoma situacija, kai asmuo, visą dieną keliavęs tiesiai, vakare ateina į tą pačią vietą. Kokia čia magija veikia? Viskas labai paprasta: mes viena koja žengiamo trumpesnį žingsnį. Dešiniarankiai paprastai trumpina kairiosios kojos žingsnį, kairiarankiai – dešiniuosios. To pakanka, kad manydami, jog einame tiesiai, apsukę bent 20 kilometrų ratą ateitume į tą pačią vietą. Nepatekti į šį užburtą ratą padės orientavimosi įgūdžiai: bent minimalaus gebėjimo visada orientuotis, kur yra šiaurė, gali pakakti išlaikyti tiesią trajektoriją.

Taigi, jei pasiklydai, visų pirma pasistenk nusiraminti ir susivokti, kur esi ir kur galėtų būti pagalba. Lietuvoje mažai vietų, kur 30 kilometrų atstumu nebūtų žmonių, tad svarbiausia susiorientuoti, į kurią pusę eiti. Pagelbės keliai, upės, garsai, miesto šviesos, šuns lojimas ir panašūs dalykai,

nes vieni atveda prie gyvenviečių, kiti tiesiogiai nurodo, kad netoliese esama žmonių.

UGNĮ KURK TIK TADA, KAI TO REIKIA. Rodos, žiemą pagrindinis dalykas turėtų būti ugnies įkūrimas, tačiau, kaip jau minėta anksčiau, judėjimas gelbsti, o sėdėjimas vietoje gali pražudyti. Kad ir kaip būtų paradoksalu, ugnies įkūrimas gali tapti pražūtingas. Tuoj paaiškinsime kodėl. Visų pirma, pasiklydus žiemą Lietuvoje galima gana greitai surasti pagalbą, tad sėdėdamas vienoje vietoje tolinai pagalbos suradimo momentą. Pasėdėjęs prie ugnies vis tiek teks judėti, tad kuo anksčiau pajudėsi, tuo greičiau išsikapstysi. Ugnį kurk tik dviem atvejais: **a) kai senka jėgos ir būtinai reikia sustoji ilgesniam poilsiui** – šiam atvejui ruoškis iš anksto; susirask tinkamą vietą, iš anksto pasiruošk malkų visai nakčiai, kad nereikėtų tamsoje ieškoti papildomo kuro. **b) Sušalai ir tikrai būtinai turi sušilti**, pavyzdžiui, buvai įlūžęs į ketę, rūbai sušlapę ir juos reikia išsidžiovinti, nes šlapi rūbai yra tikra pražūtis.

NEIEŠKOK MAISTO. Jei esi išgyvenimo naujokas arba neturi įgūdžių, neverta gaišti laiko maisto paieškoms. Jei kažką radai netyčia, papildai kalorijomis ir jau gerai, bet specialiai ieškant gaišamas laikas, kurio taip maža. Žmogus be maisto gali išgyventi nuo dviejų iki 4 savaičių. Žinoma, čia daug kas priklauso nuo aplinkybių. Tad verta pasvarstyti, ar sugaištas laikas duos norimų rezultatų, o svarbiausia, ar atkursite paieškose išiekovotą energiją.

NETIKRI DRAUGAI. Net jei ir labai norisi gerti, nevalgyk sniego ir ledo. Jis dar labiau atšaldys tavo organizmą,

bet naudos neduos. Ledas gali sužaloti burnos ertmę, taip pat gali peršalti ir užkilti, tad, kai reikės šaukti pagalbos, gali nebepavykti. Jei tikrai troškina, geriau gerti šiltą arbatą. Tai pasiplanuok iš anksto. Jei neturi indo, kuriame gali užvirinti vandenį, gali tekti improvizuoti verdant rastame butelyje ar skardinėje. Tirpindamas sniegą, būtinai įdėk eglių spyglių, kad ir sušalusią uogų, jei jas pažįsti, taip vanduo prisipildys mikroelementų ir vitaminų, o šie suteiks daugiau jėgų išlikti.

NEPERKAISK. Šaltu oru šiluma yra gerai, bet ji taip pat gali pridaryti nemenkų bėdų ar net pražudyti. Žiemą norom nenorom esame linkę prisirengti per daug. Užtenka paeiti kelis šimtus metrų sparčiu žingsniu ir prakaitas jau žliaugia lyg karščiausią vasarą. Esant gyvenamoje teritorijoje tai tik nedidelis diskomfortas, kuriuo atsikratai vos įžengęs į šildomą patalpą ir nusivilkęs visus perteklinius rūbus. Tačiau išgyvenimo situacijoje prakaituojantis kūnas atveria kelią hipotermijai. Prakaitas sušlapina rūbus, o šlapi rūbai pasidaro keliasdešimt kartų pralaidesni šalčiui. Tad itin svarbu pasirinkti tinkamą ėjimo ritmą, ypač kopiant į kalvą, kad kūnas negeneruotų per daug šilumos. Ruošiant stovyklavietę, kai reikia skaldyti malkas, taisyti medžius, tupinėti aplink laužą ir t. t., reikia stebėti savo kūną, laiku pailsėti arba nusivilkti vieną sluoksnį, kad išvengtum prakaitavimo. Pačių rūbų pasirinkimas ir jų skaičius taip pat yra reikšmingas.

Pasiklydęs Lietuvos miškuose, žmogus paprastai arba išsikapsto pats, arba yra surandamas per tris dienas. Jei per tą laiką išbūsi šalto proto ir nepridarysi nesąmonių, turi daug šansų išgyventi. x

2

1. Laikinas prieglobstis.

2. KlimEndka sveikina visus su šv. Kalėdomis.

TIESA IR EFEKTYVUMAS

TEKSTAS IR NUOTRAUKA: Valdas Kilpys

Svarbi perskyra: efektyvi tiesa ar paprasčiausias melas?

Dažnas, paėmęs „Trimitą“ į rankas, gali savęs paklausti: koks man skirtumas, kas svarbiau, – tiesa ar efektyvumas? Iš principo abu dalykai geri. Ir jei jau kalbame apie valstybę, juos abu ir vertėtų taikyti tvarkant savo visuomeninį gyvenimą. Dera gyventi tiesoje, efektyviai veikiant.

Tačiau nėra taip viskas paprasta.

1. Kariuomenėje efektyvumo siekiama įdarbinant praeities pergalių kraitį.

Pirmiausia dėl to, kad gyvename laikotarpiu, kai niekas nebežino, kas yra ta tiesa. „Kiekvienas turi savo tiesą“, „objektyvi tiesa neįmanoma“, „egzistuoja įvairios nuomonės“ ir t. t. Šiuos teiginius dažnai skaitome naujienų portaluose, girdime iš ekspertų lūpų ir beveik patikime, kad tiesa yra tokia lyg ir pastumdėlė, kurią kiekvienas siuntinėja ten, kur užsimano.

Susidūrus su į politikos lygį pakeltu melu dažniausiai sakoma, kad „tai jų tiesa“. Melas ir apgaudinėjimas praktiškai nustojo egzistavęs, nes tiesų – milijonai ir kiekviena iš jų savaip vertinga.

Toks supratimas itin pavojingas kalbant apie Lietuvos santykius su nedraugiškomis valstybėmis. Tarkime, Baltarusijos „autoritaras“ Aliksandras Lukašėna turi „savo tiesą“ apgaudinėdamas imigrantus iš Sirijos, Irako ir versdamas juos nelegalais, Rusijos prezidentas Vladimiras Putinas „turi savo tiesą“ okupuodamas Krymą ir t. t.

Faktas yra tas, kad melas ir apgaudinėjimas įgijo tiesos veidą. Ir jei koks nors melas duoda naudos, tai yra „efektyvi tiesa“. Subtilus skirtumas, kurio nesuvokus viskas slysta iš po kojų.

VERTINIMO MATO PROBLEMA

Pasižvalgykime plačiau. Tarkime, įsijungiate kokios nors solidesnės žiniasklaidos priemonės žinių laidą. Kad ne vien apie vadinamąsias „žvaigždes“ ir „žvaigždūnus“ taukštų, bet ir rimtesnių žinių suteiktų. Dažniausiai išgirsite ekonominių rodiklių vardijimus, pamatysite tuziną skaičių ir išgirsite krūvą technologinių dalykų, kurie vienaip ar kitaip daro įtaką valstybės gyvenimui.

Visa tai nebūtų taip blogai, jei klausantysis ar žiūrintysis turėtų tiesos ir melo atskyrimo pagrindą. Tam tikrą vertinimo matą, kuriuo remiantis galima mąstyti apie pensijos dydį, „Sodros“ išmokas ir paskolų reikalus.

Tačiau kai piliečiams nepalaujamai kišami skaičiai, technologijos ir schemos, tiesos klausimas dingsta savaime. Kai politikos technologijos svarbesnės už konkretų pilietį ir jo vertybes, efektyvumas tampa svarbesnis už tiesą.

Teisus tas, kuris pasirinko „efektyvesnę tiesą“ ir laimi. Būtent tokia pasaulyje gyvename šiais laikais.

„EFEKTYVI TIESA“ ARDO VAKARŲ DEMOKRATIJAS

Demokratija daugeliui yra laisvės, lygių teisių, geresnio gyvenimo garantas. Tai, viena vertus, yra paprasta ir aiški idėja, kuri geba pertvarkyti valstybes ir keisti pasaulio veidą geryn. Kita vertus, demokratija yra sudėtinga valstybės valdymo sistema, kurios paprastai neapibūdinsi. Jai įgyvendinti reikia daugybės sąlygų. Išsaugoti – dar daugiau.

Mokslininkai pastebi, kad pasitikėjimas demokratija susvyravo ir Vakarų valstybėse. Išryškėjo imigracijos problemos, neadekvatus turiniai skirtumai ėmė skaidyti visuomenę. Ką jau kalbėti apie kai kurių režimų vykdomą politiką, lemiančią neramią tarptautinę padėtį.

Piliečiams kyla abejonių, ar demokratija iš tiesų deramai veikia jų šalyje. Apima jausmas, kad svarbiausi sprendimai priimami neatsižvelgiant į paprastus žmones ir demokratijos institucijas. Dažnai lemiamą sprendimą padaro siauras įtakingiausių elito atstovų ratelis. Tiesos reikalas savaime pasidaro kažkoks neapibrėžtas, „išplaukęs“, nublukęs.

Negana to, Kremlius meluoja visomis įmanomomis progomis. Tačiau klausimas atviras: ar galima piktintis dėl jo melo, jei šiuolaikinių Vakarų politinio mąstymo standartas yra ne tiesa, o efektyvumas? Kaip laimėti informacinį karą su tais, kurie kovoja su Vakarais jų pačių informaciniais ginklais?

Ko gero, būtent todėl net tarp patriotų nuolat randasi žmonių, kurie sako, kad „Putinas veikia, o mes tik kalbame“, „kol mes nuspręsimė, jų tankai stovės Vilniuje“. Interneto platybėse ne veltui nuolat sklando humoristinis „reike kažką dariti“ memas. Jis itin tiksliai atskleidžia efektyvumo ir tiesos paieškų konfrontaciją.

TAIP MIRŠTA DEMOKRATIJA

Klasikinės demokratijos naikimo vaizdas siejamas su ginkluotų žmonių atėjimu. Šaltojo karo laikais beveik trys ketvirtadaliai demokratijų žlugo dėl valstybės perversmų. Taip išnyko Argentinos, Brazilijos, Dominikos Respublikos, Ganos, Graikijos, Gvatemalos, Nigerijos, Pakistano, Peru, Tailando, Turkijos ir Urugvajaus demokratijos. Neseniai, 2013 m., įvykus kariniam perversmui nuverstas Egipto prezidentas Mohamedas Morsis, o 2014 m. – Tailando ministras pirmininkas Yingluckas Shinawatra. Visais šiais atvejais demokratija buvo sunaikinta įspūdingai, pasitelkus karinę jėgą ir prievartą.

Televizoriuje tai „žiūrisi“ labai efektingai.

Tačiau kas, jei demokratijos nykimas šiuo metu reiškiasi radikaliai kitaip? Dabartiniame pasaulyje demokratijos mažėjimas dažniausiai nesietinas su perversmais, karinės padėties paskelbimu ar konstitucijos atšaukimu. Visuomenė nepastebi artėjančio pavojaus. Daugelis net nepajunta, kaip demokratija suyra. Čia buvo, o čia, žiūri, kaip ir neliko...

Paskiriami savi žmonės į teismus, saugumo institucijas, nuperkama žiniasklaida ir sukuriamos oponentams nepalankios veiklos sąlygos. Toks yra tipiškas rinkimų būdu įsigalinčio autoritarizmo būdas. Demokratija naikinama pamažu, subtiliai ir teisėtai pasitelkiant jos pačios institucijas.

Pasibaigus Šaltajam karui daugiausia demokratijų sužlugdė ne generolai ir kariškiai, o pačios išrinktosios vyriausybės. Išrinkti vadovai, panašiai kaip Chávezas Venesueloje, sugriovė demokratines institucijas Gruzijoje, Vengrijoje, Nikaragvoje, Peru, Filipinuose, Rusijoje, Šri Lankoje ir Turkijoje.

Tolti nuo demokratijos šiais laikais pradeda supainiojus tiesą ir efektyvumą.

AR MUMS VERTA BAIMINTIS?

Gilinantį į visokias pasaulį užgrūvancias krizes – jų šiuo laikotarpiu netrūksta – aiškiai nustatyta, kad pagrindinė demokratinė normų silpnėjimo priežastis yra kraštutinis abiejų pusių susipriešinimas. Kai dingsta bet kokio dialogo galimybė. Tarkime, vieni tiki skiepais, kiti jais netiki ir vidurio rasti nėra jokių galimybių. Nemažai šaulių ne be pagrindo nuogaustauja dėl to, kas vyksta ir mūsų valstybėje. Regis, tam tikrais klausimais dialogas yra neįmanomas. Tačiau guodžia tai, kad galime mokytis iš kitų šalių, pastebėti įspėjamuosius ženklus ir atpažinti melagingus pavojaus signalus. Kad nebūtų per vėlu kažką taisyti.

Guodžia ir tai, kad vienas iš mūsų organizacijos skiriamųjų bruožų yra aktualus veikimas, o ne politikavimas. Labai dažnai patys skirtingiausi žmonės, kurie turi radikaliai priešingus požiūrius į tai, kas vyksta valstybėje, bendrą kalbą randa ne sėdėdami konferencijose ir aušindami burnas, įrodinėdami savo tiesas ar „efektyvumą“, bet drauge susitikę kur nors budėjime prie valstybės sienos ar kitoje savanoriškoje šauliškoje veikloje.

Nes atliktas darbas ir nors truputį sustiprėjusi Lietuva yra geriausias įrodymas, kad tiesos inspiruotas efektyvumas inspiruoja ūpą veikti visiems drauge. Šauliškai. x

1

BALTIJOS VALSTYBĖS DRĄSIAI ŽENGLIAI Į BEPILOČIŲ ORLAIVIŲ RINKĄ

TEKSTAS: Kęstutis Ščevinskas

2021 m. spalio mėnesį viename iš Lietuvos kariuomenės poligonų vyko gynybos pramonės, karinės technikos ir ginkluotės paroda „Live Firing Show 2021“. Kariniuose veiksmuose labai svarbų vaidmenį atlieka bepiločiai orlaiviai. Nenuostabu, kad minimoje parodoje buvo galima vienoje vietoje gyvai pamatyti Lietuvos, Latvijos ir Estijos gamintojų pažangiausių bepiločius orlaivius. Pabandykime drauge pasigilinti, ką jie sugeba...

LIETUVIŠKAS „PAUKŠTIS“

Lietuvai atstovavo bepiločių orlaivių sistemos „Hornet“ kūrėjai ir gamintojai UAB „Granta Solutions“. Gamintojas kuriamus dronus priskiria prie mažųjų bepiločių skraidyklių, kurios nėra skirtos dalyvauti ginkluotės ar sprogmenų transportavime ir aktyvavime. Dėl savo mažų parametrų ši skraidyklė paleidžiama rankomis, dėl ko nereikia jokios papildomos transportavimo ar paleidimo ir iššovimo į orą technikos, o paleidimas gali būti atliktas net riboto dydžio erdvėje.

Šios skraidyklės gali vykdyti savarankiškas misijas be nuolatinio piloto valdymo. Užprogramuota skraidyklė pati atlieka automatinio grįžimo ir nusileidimo funkciją. „Hornet“ buvo kuriamos dėl žvalgybinių tikslų. Skraidyklė gali likti ore iki 80 minučių.

Tai gana tylus, o tai nebūdinga įprastoms vertikalaus pakilimo dronams-kopteriams, „paukštis“. Skraidyklė varoma elektros variklio, kuris suka vieną propelerį, todėl jis sunkiai girdimas 50 metrų atstumu. Skraidyklėje sumontuota HD [angl. *High definition* – aukštos raiškos] kamera pilotui perduoda tiesioginį vaizdą, kuris papildomai gali būti išsaugotas ir orlaivio laikmenose. Vaizdo kamera turi 4 kartų optinio priartinimo galimybę, stabilizatorių ir galimybę sukis 360 laipsnių kampu. Greta įprastos vaizdo kameros

sumontuota ir šiluminė kamera, kuri gali būti naudojama tiek dieną, tiek ir naktį. Skraidyklė valdoma iš nešiojamojo kompiuterio („Windows 10“ aplinka), kuris yra aprūpinamas specialia programine įranga, skirta misijoms planuoti ir vaizdai priimti. Papildomai jungiamas valdymo pultas-svirtis [angl. *joystick*], kuris palengvina vaizdo kameros ir pačios skraidyklės rankinį valdymą. Skraidyklės perduodamas vaizdas gali būti transliuojamas neribotam skaičiui vaizdo gavėjų, kuriems būtų aktuali skraidyklės fiksuojama informacija.

Skraidyklė gali būti valdoma 10 km atstumu, o valdymo ryšys šifruojamas labai patikimu ir slaptu AES256 standartu. Kruizinis skraidyklės greitis yra 45 km/val., bet tam tikromis aplinkybėmis gali būti pasiektas ir 90 km/val. greitis. Skraidyklės sparnų plotis – 120 cm, ilgis – 80 cm, svoris – 1,4 kg. Skraidyklės valdymą gali vykdyti ir vienas asmuo, tačiau dėl patogumo ir patikimumo rekomenduojama tai vykdyti dviem žmonėms.

Visa „Hornet“ sistema lengvai telpa į du lagaminus, todėl įrangą lengva pernešti rankomis, vežti motociklu ar pan. Kaip pabrėžia pats gamintojas, skraidyklė buvo kuriama remiantis paprastumu, tvirtumu ir našumu, o mes tik galime patvirtinti, kad tai pavyko padaryti.

2

Dar vienas Lietuvos bepiločių orlaivių gamintojas yra UAB „Baltic UAV Services“. Apie šios įmonės orlaivius informuosime papildomai.

IŠTVERINGASIS LATVIS

Kaimynai latviai pristatė įmonę „UAV Factory Ltd“. Šiuo metu tarp mažųjų dronų (iki 25 kg) ji yra viena pasaulyje lyderiaujančių kompanijų, kuriančių fiksuoto sparno bepilotės skraidyklės. Įmonė įkurta 2009 m. Latvijoje. Gamintojo interneto svetainėje skelbiama, kad ši įmonė šiandien jau visiškai priklauso JAV, o Latvijoje yra jos atstovybė ir gamykla. Šio gamintojo skraidyklės naudoja ir Latvijos kariuomenė. Įmonė gamina ne tik bepilotės skraidyklės, bet ir jose naudojamą optiką, kuri naudojama ir kitų gamintojų. Latviai gamina skirtingų modelių ir dydžių bepilotės skraidyklės „PENGUIN“. Pirminis modelis buvo „PENGUIN B“, dabar gaminamas „PENGUIN C“, kuris buvo pristatytas parodoje. Ši skraidyklė dar 2012-aisiais yra pasiekusi 54 valandų be nusileidimų pasaulio rekordą. Įprastas skraidyklės skrydžio laikas yra iki 14 valandų.

Skraidyklėje naudojamas vidaus degimo variklis su elektronine degalų įpurškimo sistema ir 7,5 litro degalų baku. Toks sprendimas leidžia orlaiviui daug ilgiau išlikti ore be nusileidimo. Varikliai yra pritaikyti skrydžiui net 3,35 km aukštyje. Skraidyklėje yra sumontuotas elektros generatorius, sukuriantis 150 W galią elektros įrenginiams, sumontuotiems skraidyklėje.

Skraidyklės „PENGUIN C VTOL“ sparnų plotis – 3,9 m, kurie yra išardomi į tris 1,1 m dydžio dalis. Skraidyklės ilgis – 2,7 m, svoris – 32 kg. Skraidyklė kyla naudojant pakilimo ir tūpimo taką, suspausto oro katapultą arba specialų paleidimo įrenginį, sumontuotą ant automobilio

3

stogo. Skraidyklė gali nusileisti ant tūpimo tako arba pasinaudojus joje sumontuotu parašiu. Skrydžio kruizinis greitis yra 85 km/val., tačiau gali būti pasiektas maksimalus 120 km/val. greitis. Skrydžio misijos gali būti vykdomos iki 180 km atstumu, o aukštos raiškos vaizdas perduodamas net 10 km atstumu, nes orlaivio valdymo signalas yra siunčiamas gana didelėmis atskirai pastatomomis antenomis. Skraidyklė transportuojama iš dalies išardyta dėžėje, o jos paruošimas skrydžiui užtrunka apie 20 min.

Vaizdai perduoti gali būti naudojama kamera su 45 kartų optiniu priartinimu. Šiluminės kameros sensorius 640 x 512 MWIR su 15 kartų optiniu priartinimu. Parodoje buvo pademonstruotas ir automatiškas nustatyto taikinio persekiojimas, kai skraidyklės kamera nukreipiama pagal taikinio judėjimo kryptį.

Visa skraidyklės sistema sveria 265 kg ir ją sudaro: Visas aukščiau išvardytas komplektas vienu metu gali būti naudojamas su trimis skraidyklėmis.

Nuotraukos iš gamintojo interneto svetainės www.uavfactory.com Hibridu šį įrenginį pavadino dėl jo universalumo, kai vienoje skraidyklėje yra panaudoti fiksuoto sparno ir kvadrakopterio sprendimai, kurie suteikia abiejų dronų tipų privalumus: pakilimą ir nusileidimą visiškai vertikaliai (rekomenduojamas nusileidimo aikštelės dydis – 8 x 8 m), o pats skrydis vykdomas fiksuotų sparnų sukuriama aerodinamikos ir viso labo vienu elektros varikliu.

Parodoje estų kompanija „THREOD SYSTEMS“ pristatė bepilotę skraidyklę „EOS C VTOL“. Skraidyklės sparnų plotis – 5 m, bendras ilgis – 1,8 m, aukštis – 0,45 m, svoris – 14,2 kg. Skraidyklės gali nusikristi maksimalų 120 km atstumą, kai ryšys neprarandamas iki 50 km.

Standartinis skrydžio greitis – 65 km/val., maksimalus greitis – 107 km/val. Maksimalus pakilimo aukštis – 3 500 m. Skraidyklėje sumontuoti 5 elektros varikliai, kai keturi iš jų yra naudojami pakilti ir nusileisti, o vienas – skrydžiui palaikyti. Avariniam nusileidimui yra sumontuotas parašius.

Skraidyklė valdoma užšifruotu AES256 signalu 2,2–2,5 GHz dažniu. Panašiai kaip latviškas komplektas, taip ir šią standartinę sistemą sudaro: skraidyklė su vaizdo kameromis, valdymo stotis ir antena. Gamintojas taip pat siūlo ir kitus komplektavimo variantus pagal tikslinę paskirtį: skirtingos kameros, įvairūs valdymo ir programavimo sprendimai.

Estų skraidyklės kaina parodoje buvo įvardyta nuo 250 iki 300 tūkst. eurų. Skrydžio laikas – nuo 2 iki 3 val.

SKRAIDANTIS GRANATSV Aidis

Būtų neteisinga nutylėti dar vieną savotišką droną, kuris parodos metu vienu šūviu ištaškė jūrinį konteinerį. Tai komercinis-civilinis dronas, kuris buvo panaudotas kaip transporto priemonė. Prie jo buvo pritvirtintas granatsvaids. Dronas nusikraidino granatsvaids virš objekto (šiuo atveju buvo panaudotas metalinis jūrinis konteineris) ir iš 10–20 metrų aukščio sėkmingai buvo atliktas šūvis į taikinį.

Galimybę prie dronų tvirtinti krovinius ar ginklus pratybose jau išmėgino ir šaliai. Buvo sukonstruota galimybė nuotoliniu būdu aktyvuoti / paleisti prie drono pritvirtintą krovinį. Toliau laukia tikslumo tobulinimas. Prie drono sumontuotas mechaninis krovinio paleidimo mechanizmas sėkmingai gali būti panaudotas ir pritvirtintam ginklui aktyvuoti, pavyzdžiui, nuleistukui nuspausti ar pan.

Tobulėjimas tęsiamas... x

1. Bepilotė skraidyklė „Hornet“. Nuotrauka iš gamintojo puslapio www.grantasolutions.eu

2. Bepilotė skraidyklė. Nuotraukos iš gamintojo interneto svetainės www.uavfactory.com

3. Estiškas hibridas. Nuotrauka iš gamintojo puslapio www.threod.com

MUŠKIETININKŲ IR PIKINIERIŲ GINKLUOTĖ XVI–XVII A. KARUOSE (IV DALIS).

APSAUGINĖ GINKLUOTĖ (I)

TEKSTAS: Vidmantas Airini

Viduramžių Europos kariuomenių pėstininkai, kaip ir mūšių laukuose dominavusi kavalerija, nešiojo nuo priešų šaltųjų ginklų ir lankų, arbaletų strėlių juos saugoti turėjusius šarvus, naudojo skirtingų formų ir konstrukcijų skydus. Dažniausiai pėstininkų šarvai buvo gerokai paprastesni (turintys mažiau dalių) ir lengvesni nei kavalerijos, kurios pagrindą sudarė sunkiai ginkluoti riteriai. XV a. pastarieji beveik visuotinai nešiojo plokštinius šarvus. Neretai ir jų galingi karo žirgai būdavo apvilkti šarvais. Pėstininkų apsauginės ginkluotės sudėtį ir svorį lėmė galimybės ją panešti ir ją turint kautis, taip pat ir jos kaina.

Vėlyvaisiais viduramžiais dalis pėsčiųjų karių kaip apsaugą dėvėdavo šalmus ir šarvus atstojančias storo audinio arba odos striukes (gambezonus) ar švarkus (dubletus), kiti ant jų nešiojo grandinius iš žiedelių sudarytus šarvus (žieduočius), plokštinius, o vėliau plokštinius šarvus. Šarvų sudėtį lemdavo ir pėstininkų aprūpinimo galimybės, ir jų paskirtis. Mažiau su priešų artimoje kovoje tiesiogiai susiduriantys pėstininkai, ypač lankininkai, paprastai turėdavo lengvesnius šarvus ar tik šalmus. Arbaletininkai ir rankinius pabūklus naudoję kariai bei iš jų kilę arkebuzininkai iki pat XVI a. naudodavo nuo priešų šaulių saugojusius didelius pastatomus skydus. O pikėmis, alebardomis, įvairiais kitais ilgakočiais ginklais ir kalavijais ginkluoti kariai, turėdavę stoti į artimą kovą, kurioje priešų kariai juos pasiekdavo šaltaisiais ginklais, nešiodavo visą kūną arba tik tam tikras jo dalis dengiančius šarvus.

Tokie šarvai neretai būdavo supaprastinami atsisakant dalies rankų ir kojų apsaugų. XVI–XVII a. muškietininkai ir pikinieriai paveldėjo nemažai viduramžių pėstininkų apsauginės ginkluotės bruožų.

Dažniausiai šarvus nešiojusi Europos pėstininkų dalis buvo pikinieriai. Šarvus jie nešiojo, nes mūšio įkarštyje kaudamiesi pikėmis ir kitais šaltaisiais ginklais rizikuodavo praleisti mirtinai pavojingą priešų dūrį ar kirtį, o priešui apšaudant pavojų kėlė pistoletų bei šautuvų kulkos. Kartu su muškietų plitimu ir jų tobulinimu šaunamojo ginklo galia augo kaskart vis pranokdama apsaugos nuo jo priemonės. Kaip tik todėl iki pat XVII a. antrosios pusės buvo stengiamasi lengvinti šarvus, atsisakant mažiau reikalingų dalių, mažinančių pėstininkų judėjimo greitį ir manevringumą. Kalvių užduotis buvo aprūpinti pėstininkus patikimais nuo įvairių ginklų saugančiais ir kartu kiek įmanoma lengvesniais ir patogesniais šarvais. XVI a. antroje pusėje gausią pėstininkų dalį vis dar sudarė arkebuzininkai, daugėjo muškietininkų, kartu su jais tarnavo pikinieriai. Pastarieji buvo sunkieji pėstininkai, įprastai nešiojantys atvirus arba pusiau atvirus šalmus ir kūną iki kelių saugančius šarvus. Tarp pėstininkų, kaip ir kavalerijoje bei kariniame jūrų laivyne, paplito šalmas burgonetas, dar žinomas burgundiškojo šalmo (angl. *burgonet*, pranc. *bourguignotte*) pavadinimu. Šis Renesanso epochos pusiau atviras arba uždaras šalmas turėdavo keterą (skiauterę), snapelį, dideles skruostų apsaugas, smakro dirželį, sprando apsaugą ir kartais antveidį. Burgonetai buvo nešiojami daugelyje Europos šalių iki pat XVII a. vidurio. Pikinieriai ir alebardininkai įprastai nešiojo pusiau atvirus burgonetus be antveidžių, tad turėdavo palyginti gerą matomumą ir neapsunkintą kvėpavimą.

Kitas XVI a. labai paplitęs šalmas buvo daugiausia būtent pėstininkų dėvėtas šalmas morionas (angl. *morion*, it. *morione*, isp. *morion*). Šis atviras šalmas turėjo priekyje ir gale į viršų pakeltus kraštus, sudarančius laivelio, arba valtelės, formos puslanį ir dažniais atvejais aukštą keterą (skiauterę). XVI–XVII a. morionai buvo paplitę daugumoje Europos kraštų. Juos noriai nešiodavo pikinieriai ir dalis šaulių, tačiau muškietininkams tokie šalmi dėl formos kartais netiko. Žemai nuleistas apatinis šalmo kraštas neleisdavo kariui tinkamai pritraukti muškietos prie peties,

tad buvo ne itin patogus. Morioną priminė Europos pėstininkų gretose XVI a. pabaigoje ir XVII a. paplitęs kabasetas (lenk. *kabaset*, rus. *кабасет*, vok. *Schützenhaube*) – gana aukštas, kūgio formos atviras šalmas plokščiais horizontaliais poliais, kartais turintis keterą arba smailią, įprastai atgal palenktą viršūnę. Muškietininkams ir arkebuzininkams toks šalmas tiko labiau nei minėtas morionas, mat dėl gana aukštai esančių polių netrukdydavo tinkamai į petį įremti ir prie skruosto priglausti ginklo buožės. Jis tapo įprastas muškietininkams, todėl vokiečių kalboje jam prigijo šaulių šalmo pavadinimas – *Schützenhaube*. Morionai ir kabasetai sverdavo 1–2 kg, turėjo metalinėmis plokštelėmis kaustytas skruostų apsaugas su smakro dirželiais, tiko pikinieriams kaip neblogai nuo šaltųjų ginklų saugantys šalmi, kuriuos nešiojantys kariai galėdavo gerai matyti ir laisvai kvėpuoti. Jie laikomi giminingais šalmams ir kildinant iš viduramžių pėstininkų nešiotų atvirų šalmų, žinomų geležinių skrybėlių (angl. *kettle hat*, pranc. *chapel de fer*) pavadinimu. Labai kokybiški morionai ir kabasetai buvo nukalami iš vieno geležies gabalo, o pigesni pagaminami sujungiant atskirai nukaltas dalis.

XVI a. šalmi būdavo poliruojami arba juodinami naudojant su aliejumi sumaišytus suodžius, siekiant apsaugoti jų paviršių nuo rūdijimo. Kartais šalmi buvo nešiojami su plunksnomis, įstatytais į movą. Dalis šalmų, pirmiausia paradiniai, būdavo puošiami graviruojant, ęsdinant arba brangiaisiais metalais dengiant jų paviršių. Muškietininkai XVI ir XVII a. gerokai dažniau už pikinierius nešiodavo ne šalmus, o skrybėles, tačiau iki XVII a. vidurio šalmi buvo dažna šaulių apsaugos priemonė.

XVI a. antroje pusėje vis rečiau, bet dar buvo nešiojamos brigantinos (iš mažų plokštelių ant odinio ar medžiaginio pagrindo sudarytų šarvų) ir žieduočiai. Sunkiesiems pėstininkams tapo įprasti pusšarvai (lenk. *półbroja*, angl. *half-armor*) – plokštiniai šarvai, dengę kūną iki klubų arba kelių. Juos sudarydavo krūtinšarvis ir nugaros šarvas, atkaklė, rankų šarvai, antšlauniai ir atviras šalmas. »

Puošnūs ęsdinti pikinierių pusšarvai, Šventoji Romos imperija, apie 1575 m. Saugomi Graco arsenale, Austrijoje. Kairysis šarvų komplektas su krūtinšarviu, turinčiu „žąsies pilvą“, dešiniojo krūtinšarvis su priekiniu nukreiptu smailėjančiu atsikišimu „Tapulbrust“.

Iš leidinio: P. Krenn, Harnisch und helm. Landeszeughaus Graz am Steiermärkischen Landesmuseum Joanneum. Graz, 1987

1

2

3

Šis komplektas dar vadinamas pikinieriaus šarvais [angl. *corslet*]. Panašius šarvus su uždaru arba atviru šalmu, ilgesne šlaunų apsauga su antkeliais, todėl dar vadinamus dviejų trečdalių šarvais, dėvėdavo ir dalis kavaleristų. Pikinierių, kaip ir kavaleristų, šarvų antkaklės buvo nešiojamos po kirasa. Krūtinšarvis turėjo ties viduriu esančią vertikalią briauną ir priekin nukreiptą smailėjantį atsikišimą [vok. *Tapulbrust*], kurį vėliau pakeitė apatiniame šarvo krašte esantis atsikišimas, vadinamas „žąsies pilvu“ [angl. *peascod*, vok. *Gansbauch*]. Ties viduriu esanti briauna ir atsikišimas suteikdavo krūtinšarviui atsparumą įvairiems ginklams ir pataikius į šarvą pavišiu duriamojo ginklo geležtei nukreipdavo ją į šoną. Šią savybę turėjo ir šarvo apačioje esantis „žąsies pilvas“, kuris buvo ir tuo laikotarpiu vyrų nešiotų dubletų elementas. Krūtinšarvio viršuje ir šonuose prie pažastų buvo išorėn atlenktas sustorintas užlankas, kuris į šarvą pataikius prieš ginklo smaigaliui turėdavo jį sulaukyti arba nuvesti į šoną nukreipiant nuo kaklo ir pažastų. Prie krūtinšarvio apačios būdavo prikniedytos pailgos plokštės dubeniui apsaugoti. Karių pečius ir viršutinę rankų dalį virš alkūnių saugodavo iš plokštinių segmentų sudaryti prie antkaklės prisegti antpečiai. Iš pailgų plokštinių tarpusavyje sukniedytų segmentų būdavo pagamintos ir šlaunų apsaugos. Jos buvo nešiojamos dirželiais prisegus prie apatinio krūtinšarvio krašto. XVI a. pabaigoje krūtinšarvis tapo plokštesnis ir platesnis, o „žąsies pilvas“ netoks pastebimas.

26

Pikinierių šarvai buvo gerokai lengvesni nei kavaleristų, tačiau visgi jų svoris pėstininkams buvo nemažas. Pavyzdžiui, apie 1570 m. vokiečių meistrų pagaminti ir Šventosios Romos imperijos pikinieriams nešioti skirti pusšarviai, apimantys burgonetą, antpečius, antkaklę ir kirasą su šlaunų apsaugomis, sverdavo 8–12 kg, o sunkesnių ispanų pikinierių šarvų, apimančių dar ir šarvines pirštines bei kitas dalis, svoris be šalmo galėdavo siekti 18 kg. Daugiau nei 2 mm storio ir 3–5 kg sveriantys pėstininkų krūtinšarviai būdavo atsparūs ne tik šaltiesiems ginklams, bet ir dalies šaunamųjų ginklų ugniai per vidutinį, maždaug 100 atstumą. Po šarvais kariai dėvėdavo pošarvius paskirtį turėjusius dubletus, storas odines striukes, mūvėdavo odines pirštines. Šarvus įprastai nešiodavo pirmosiose eilėse besikauantys pikinieriai, o giliau rikiuotėje esantys ir mažiau rizikuojantys jų bendražygiai dėvėdavo šalms, bet šarvų nevilkdavo, tad žygiuodavo lengviau, vargdavo mažiau ir galėdavo džiaugtis judėjimo laisve.

Pėstininkų šarvai, kaip šalmai, buvo poliruojami arba, saugant juos nuo rūdijimo, juodinami [oksiduojami]. Paradiniai ir karininkų šarvai kaip ir šalmai meistrų buvo ėsdinami naudojant salietrą arba acto, anglies ir skrudintos druskos mišinį. Kita paviršiaus dalis siekiant suteikti jai baltumo būdavo dengiama rūgštims atspariu cinko sluoksniu, sumaišytu su sėmenų aliejumi, atitinkamų motyvų kontūrus išgaunant rėžtuku.

1. / 2. Šalmas morionas, Vokietija, XVI a. pab.–XVII a. I pusė. Tokie pėstininkų (muškietininkų ir pikinierių) nešioti šalmai buvo paplitę daugumoje Europos kariuomenių nuo Italijos ir Ispanijos pietuose iki Švedijos šiaurėje. Šalmas pagamintas iš dviejų išilgai keteros (skiauterės) sujungtų plieno plokščių, juodintu (oksiduotu) paviršiumi. Svoris – 1,38 kg.

(Vytauto Didžiojo karo muziejus, inv. Nr. G-3144). Fotografas – Artūras Užgalis

3. Rondashas (apskritas skydas). Vakarų Europa, XVI a. Tikėtina, kad XIX a. kopija. Konstrukcijos principais skydas atitinka kare naudotus rondašus, tačiau yra gerokai lengvesnis už tuos, kurie turėdavo saugoti nuo šaunamųjų ginklų kulku. Šis skydas pagamintas iš plieno ir prabangiai dekoruotas graviruoju. Skersmuo – 61,2 cm, svoris – 3,86 kg.

(Vytauto Didžiojo karo muziejus, inv. Nr. G-826). Fotografas – Artūras Užgalis

4. Pikinierių pusšarviai, Šventoji Romos imperija, Niurnbergas, apie 1575 m. Saugomi Graco arsenale, Austrijoje. Šarvus sudaro pusiau atviras šalmas burgonetas, antkaklė, antpečiai, krūtinšarvis su dubens apsauga, nugaros šarvas ir antšlauniai. Pirmasis komplektas, chemiškai ėsdinant puoštu paviršiumi, galėjo būti skirtas seržantams, o antrasis, kuklesnis – eiliniams.

Iš leidinio: P. Krenn, Harnisch und helm. Landeszeughaus Graz am Steiermärkischen Landesmuseum Joanneum. Graz, 1987

Vėliau šarvų plokštė būdavo panardinama į rūgštį. Vienais atvejais tamsumą metalo paviršiumi suteikiančia rūgštimi buvo ėsdinamas fonas, kitais – patys puošybiniai motyvai. XVI a. gaminant ir puošiant šarvus labiausiai pagarsėjo Italijos ir Vokietijos meistrai. Buvo taikomas ir šarvų auksavimas bei sidabravimas, o amžiaus pabaigoje paplito bronzavimas.

XVI–XVII a. pirmojoje pusėje Europos pėstininkai, nors ir palyginti negausiai su ankstesniu šimtmečiu, tebenaudavo skydus. Jie buvo pikinierių ir muškietininkų dalinių apsauginės ginkluotės dalis. Pikinierių gretose buvo kalvijais ir rapyromis bei apskritimo formos skydais ginkluoti kariai, kurie kaudavosi kovinės rikiuotės pirmojoje eilėje. Buvo ginkluojamasi iš senovės ir viduramžių paveldėtais apskritais skydais. Vėlyvaisiais viduramžiais, o vėliau Renesanso laikais Europoje daugiausia pėstininkų naudojamam apskritam skydai prigijo rondašo [angl. *rondache*, *roundel*] pavadinimas. Toks skydas buvo gaminamas iš lengvos medienos, neretai aptraukiamas oda, sutvirtinamas metalinėmis vinimis, kartais turėdavo umbą, vėlesniais laikais apkaustomas metalinėmis plokštėmis arba ištisine plokšte, galiausiai būdavo ir visas nukalamas iš metalo. XVI a. puošnius skydus, tinkančius iškilingoms eitynėms ir pasitinkant užsienio pasiuntinius, nešiodavo rūmų gvardija. Vis dėlto skydai nebuvo tik puošmena. XVI ir XVII a. plieniniai rondašai galėdavo apsaugoti

4

karius ne tik nuo šaltųjų ginklų, bet ir nuo dalies šaunamųjų ginklų kulku. XVI a. pabaigoje Nyderlandų štathalteris ir karinis veikėjas Mauricijus Oranietis [*Maurits van Oranje*] eksperimentavo ne tik su rondašais, bet ir su romėniško stiliaus stačiakampiais skydais. Juos naudojantys sunkiai šarvuoti kariai pratybose įrodė savo efektyvumą pramušdami pikinierių rikiuotę, tačiau nepaisant to jie nepaplito, priklausė tik štathalterio gvardijai ir kare greičiausiai nebuvo panaudoti. Labiausiai skirtingų valstybių kariuomenėse paplito rondašai. Kai kurie skydai išsiskyrė gaudyklėmis, skirtomis prieš ginklų geležtėms sugauti. Kartais prie rondašų būdavo tvirtinami slapti ginklai, o naktinius puolimus pamėgė ispanai ir italai kai kuriuose skyduose įtaisydavo slaptus žibintus, kurių šviesa pasklisdavo per vožtuvu atidaromą ir uždaromą angą. Didėjant šaunamųjų ginklų galiai, buvo gaminami vis tvirtesni ir sunkesni rondašai. Skydus gaminantys meistrai tikrindavo jų atsparumą kulkoms šūviais iš arkebuzų arba kitų ginklų. Tokie skydai sverdavo 8–15 kg ir būdavo 50–60 cm arba didesnio skersmens.

Trisdešimties metų kare [1618–1648] tokius skydus tebenaudavo Šventosios Romos imperijos ir kai kurių kitų kariuomenių pėstininkai. Tai buvo pikinieriams ir muškietininkams vadovaujantys kapralai ir kiti kariai, kurie kaudavosi pirmosiose eilėse, tad rizikuodavo labiau nei už jų nugarų, giliau rikiuotėje esantys bendražygiai. Rondašus naudojantys

kariai įprastai, nors ne visada, nešiodavo morionus arba burgonetus, viršutinę kūno dalį saugančiu pikinierių šarvus. Pagrindinė skydų paskirtis – saugodavo karius nuo šaunamųjų ginklų ugnies. Rondašus matome ir Lietuvos karybos istorijai svarbiame, apie 1630 m. Pieterio Snayerso [*Pieter Snayers*] nutapytame Salaspilio [Kircholmo] mūšio paveiksle. Įsižiūrėję į paveikslą regime kovai pasirengusių švedų pėstininkų batalionų priešakyje išsidėsčiusius, pusšarvius dėvinčius karius, ginkluotus rapyromis, kalvijais, kartais pistoletais ir iš kitų pėstininkų juos išskiriančiais rondašais. Drąsiai stovėdami arba judėdami kitų priešakyje, šie kariai labiausiai primena karininkus arba puskarininkus. Nepaisant dar XVII a. pirmosios pusės karuose išlaikytų kovinių funkcijų, ilgainiui rondašai prarado savo karinę reikšmę ir tapo dekoro elementais, besipuikuojančiais ant pilių, rūmų ir dvarų sienų. Iki pat mūsų dienų gaminami metaliniai rondašai išsiskiria ypatingu puošnumu. Jų išorinė pusė įprastai buvo puošiama graviruoju, ėsdinant, kalinėjant, auksuojant ir dengiant kitais metalais. x

Leidžiamas nuo 1920 m.

TRIMITAS Nr. 12 – 2021

27

VYTAUTO PUTVINSKIO-PŪTVIO 120-OSIOMS GIMIMO METINĖMS

1

TEKSTAS: Stasys Ignatavičius,
LŠS V. Putvinskio-Pūtvio
klubo prezidentas

**Lietuvos šaulių sąjungos įkūrėjo,
ideologo ir pirmojo viršininko
Vlado Putvinskio sūnus, Šaulių
sąjungos ir visuomenės veikėjas
Vytautas Putvinskis (nuo 1938 m. –
Pūtvis) gimė 1901 m. gruodžio 8 d.
Šilo Pavėžupio dvare (Kelmės r.).**

Švytauto krikšto tėvais buvo visuomenės ir kultūros veikėjas Povilas Višinskis ir tėvo sesuo Marija, kuri vėliau ištekėjo už žymaus dailininko, Šaulių sąjungos ir visuomenės veikėjo Antano Žmuidzinavičiaus. Marija taip pat vėliau tapo garsi Šaulių sąjungos ir visuomenės veikėja. Vytautas nuo pat mažens buvo auklėjamas lietuviško patriotizmo dvasia ir pagarba savo tautai bei valstybei. Baigęs vietos pradžios mokyklą ir Liepojos gimnaziją, 1915–1917 m. mokslus tęsė Maskvos komercinėje mokykloje. Tuo metu Rusijoje po revoliucijos ir bolševikų perversmo įsivyravo bolševikinė proletariato diktatūra, kuri be gailesčio naikino dvarininkus, fabrikantus, dvasininkus, kultūros veikėjus ir visus, kas neįtikėjo jų kruvinajai politikai. Vytauto tėvai labai jaudinosi ir išgyveno dėl sūnaus likimo. Tik 1918 m. pradžioje, įveikęs visas bolševikų užkardas, V. Putvinskis sėkmingai sugrįžo į Lietuvą. Kurį laiką jam teko

apsistoti Vilniuje, nes nepavyko greitai gauti leidimo gyventi Šilo Pavėžupyje. Vokiečių, kurie dar šeimininkavo Lietuvoje, karinė administracija įtarinėjo jį esant bolševikų agentu. Leidus grįžti į Šilo Pavėžupio dvarą, trumpai ūkininkavo ir 1919 m. įstojo mokytis į Dotnuvos žemės ūkio ir miškų mokyklą, kur aktyviai įsijungė į visuomeninę veiklą. Jo ir mokyklos įkūrėjo Viktoro Ruokio iniciatyva 1919 m. lapkričio 22 d. buvo įsteigtas Dotnuvos žemės ūkio ir miškų mokyklos šaulių būrys, kurio pirmininku buvo išrinktas V. Ruokis, o išdininku – V. Putvinskis (vėliau buvo išrinktas ir būrio pirmininku). Tik įsteigus šaulių būrį teko stoti į Nepriklausomybės kovų su lenkais batalijas. Būrio šauliai vykdė patruliavimą keliuose, žvalgybą, stovėjo postuose Kėdainių geležinkelio stotyje ir prie tilto per Nevėžį, kelis kartus buvo susidūrę ir susišaudę su lenkų raiteliais. 1923 m. sausio 9–15 d.

V. Putvinskis su Dotnuvos ŽŪM mokyklos būrio šauliais dalyvavo Klaipėdos atvadavimo (sukilimo) koviniuose veiksmuose, už ką buvo apdovanotas Klaipėdos krašto atvadavimo medaliu. V. Putvinskis pasižymėjo ir sporte – žaidė Dotnuvos futbolo komandoje „Šaulys“. Baigęs Dotnuvos ŽŪM mokyklą ir įgijęs agronomo profesiją, V. Putvinskis Strasbūre (Prancūzija) tobulino iš tėvo perimtas žuvininkystės žinias, vėliau mokėsi Vytauto Didžiojo universitete Kaune.

1929 m. kovo 5 d. mirus Šaulių sąjungos įkūrėjui ir ideologui V. Putvinskiui, perėmė 173 ha Gaužikų dvaro ūkį, kuriame taikė sėjomainą, augino žuvis, organizavo pažangaus ūkininkavimo kursus, konsultavo kitus ūkininkus. V. Putvinskis jį pažinojusiųjų atmintyje ir prisiminimuose likęs kaip labai apsišvietęs ir geras žmogus, sumaniai vadovavęs ūkiui, rūpinęsis savo darbininkais. Mokėdavo jiems ne tik pinigų už darbą, bet ir pirmarūšių grūdų atseikėdavo, švenčių metu gausiai apdovanodavo darbininkus ir kumečius bei jų vaikus, kurie nemokamai mokėsi dar V. Putvinskio pastatytoje Gaužikų pradinėje mokykloje. Kartu V. Putvinskis vadovavo Gaužikų jaunųjų ūkininkų rateliui.

Ūkininkaudamas nepaliko šauliškų reikalų. 1927–1934 m. buvo Kelmės šaulių būrio pirmininku, kartu su bendraminčiais 1936 m. Kelmės šaulių namuose (dabar Kelmės rajono savivaldybė) įsteigė Kelmės krašto muziejų, kuris buvo pavadintas Vlado Putvinskio vardu. Vadovaudamas Kelmės šauliams, V. Putvinskis Kelmėje ir jo apylinkėse rengė daugybę renginių, iš kurių bene pats įspūdingiausias – Šaulio dienos – Joninių šventė ant Gaužikų dvaro teritorijoje esančio Žvėryno piliakalnio. Į šventę suvažiuodavo ne tik aplinkinių vietovių šauliai ir svečiai, bet ir iš laikinosios sostinės – Kauno. Šventėje lankydavosi Šaulių sąjungos vadovybės, vyriausybės ir kariuomenės atstovai.

Buvo apsilankęs ir Prezidentas Antanas Smetona. Beje, piliakalnio viršūnėje yra iš akmenų pastatytas aukuras, kuriam akmenis atveždavo kvietiniai svečiai iš visos Lietuvos. Dažnai Gaužikų dvare vyksta šių dienų Šaulių sąjungos sąskrydžiai ir aukuras pasipildo naujais akmenimis.

Daug dėmesio V. Putvinskis skyrė koviniam būrio pasirengimui, todėl Kelmės apylinkės dažnai poškėjo nuo per karines pratybas vietos šaulių šaunamų šūvių. Pamenu, kai Kelmėje rengėme Šaulių sąjungos atkūrimo 25-mečio iškilmes, tuometis vietos klebonas pasakojo, kad tarpukario Lietuvoje Kelmėje policininkų nereikėjo – visą tvarką prižiūrėjo ir ją užtikrino vietos šauliai.

1940 m. birželio 15 d. į Lietuvą įsiveržė sovietinė Raudonoji armija ir okupavo mūsų valstybę. V. Pūtvio valdytas Gaužikų dvaras buvo nacionalizuotas, o pats Vytautas buvo priimtas dirbti žuvininku sovietų valdžios įsteigtame Gaužikų tarybiname ūkyje. 1941 m. birželio 14 d. į Pūtvio namus įsiveržė enkavedistai ir visus suėmė. Naujosios Vilnios geležinkelio stotyje Vytautą atskyrė nuo motinos Emilijos (Šaulių sąjungos šaulių-moterų garbės vadė, „šaulių močiutė“ – taip ją vadino Lietuvos šauliai, nuo išsekimo mirė 1942 m. liepos 30 d. Syktyvkaro kalėjime prieš pat nuosprendžio (buvo nuteista sušaudyti) įvykdymą), žmonos Elenos ir keturių mažamečių vaikų (jie buvo išvežti į Komijoje esančią Ust Lokčimo gyvenvietę, kur 1944 m. ji ir du jauniausi vaikai nuo ligų, išsekimo ir bado mirė, našlaičiais likusiems Algiui ir Giedrei 1945 m., po antros sovietinės okupacijos, buvo leista grįžti į Lietuvą, kur juos priglaudė giminės), o patį V. Pūtvį, apkaltinę dalyvavimu nacionalistinėje Šaulių sąjungos veikloje ir samdomos darbo jėgos naudojimu, išvežė į specialų lagerį Kanske, kur po metų, 1942 m. lapkričio 5 d., buvo sušaudytas. Kur jo palaikai, iki šiol nežinoma. x

2

1. Vladas ir Emilija Putvinskiai su šeima 1921 m. Kaune.

2. Ant Gaužikų svirno laiptų. E. Putvinskienė sėdi 2-oje eilėje centre, 1-oje eilėje centre sėdi M. Vaiiliulytė. Sėdi Stasys ir Vladas Putvinskiai ir J. Kurpis.

NAUJOS VYTAUTO DIDŽIOJO KARO MUZIEJAUS KILNOJAMOSIOS PARODOS

Vytauto Didžiojo karo muziejus pristato dvi naujas kilnojamasias parodas, abi – apie laisvės troškimą ir kovą už ją. Pirmoji – „Dalgis prieš paraką: 1831 metų sukilimas“, skirta paminėti 190-ąsias 1831-ųjų sukilimo Lietuvoje metines.

XVIII a. pab. Abiejų Tautų Respublikoje prasidėjo reformos, kurių kulminacija tapo Gegužės trečiosios Konstitucija. Konstitucija turėjo sustiprinti valstybę ir pažangia linkme pakreipti visuomenės raidą. Baimindamasi pokyčių Rusijos imperija įsiveržė į Abiejų Tautų Respubliką ir po įnirtingų kovų 1795 m. ją užkariavo. Nepaisant to, lenkų ir lietuvių bajorija neprarado siekio susigrąžinti prarastą valstybę. Kelis dešimtmečius sekusi represyvi politika skatino pasipriešinimą caro valdžiai. Šis pasipriešinimas virto realiais veiksmais 1830 m. lapkričio 29-osios naktį, kai Varšuvą apėmė sukilimas. Netrukus sukilimo laužai išplito ir 1831 m. kovo mėn. į kovą už laisvę stojo broliai žemaičiai ir lietuviai.

Parodoje per pagrindinius įvykius yra glaustai pristatoma sukilimo eiga Lietuvoje. Lietuvos sukilėlių karinis organizavimas, sukilimo metu veikę kariniai vienetai, XIX a. karybos ypatumai, ginklai ir tai, kuo detektyvo žanro pradininkas Edgaras Alanas Po yra susijęs su sukilimu. Kilnojamoji paroda buvo parengta bendradarbiaujant su Kelmės krašto ir Lietuvos nacionaliniu muziejais. Parodoje yra du QR kodai,

kuriuose galima pamatyti trumpą parodos pristatymą ir iliustracijas iš parodos partnerio Lietuvos nacionalinio muziejaus. Antroji paroda „Laisvės architektas“ nukelia į šimtmečiu vėliau vykusį laikotarpį – ginkluotą pokario rezistenciją. Paroda skirta Juozo Lukšos gimimo 100-osioms ir žūties 70-osioms metinėms paminėti. J. Lukša į aktyvių partizanų gretas įstojo 1946 m. sausio 1 d. – taigi šiemet minime ir 75-ąsias metines nuo jo tapimo partizanu.

Parodos herojus – būsimasis architektas Juozas Lukša ne tik brėžė projekcijas popieriuje, bet projektavo ir laisvos valstybės viziją. Jis – Lietuvos laisvės kovotojas, Lietuvos laisvės kovos sąjūdžio atstovas užsieniui, kelis kartus kirtęs geležinę uždangą ir savo asmeniu įkūnijęs visą Lietuvos rezistencinį judėjimą.

Parodoje pristatoma J. Lukšos šeima bei aplinka, kurioje augo ir brendo būsimasis laisvės kovotojas, studijų ir pogrindinės veiklos metai, veikla partizanų gretose, žygiai per geležinę uždangą, veikla Vakaruose. Parodoje pristatomi slapyvardžiai, kurie tapo neatsiejama J. Lukšos asmenybės dalimi partizanų gretose, čia atskleidžiama, kodėl J. Lukša savo prancūziškuose dokumentuose prisidengė garsaus XIX a. romantizmo srovės rašytojo, visuomenės veikėjo Adomo Mickevičiaus (lenk. Adam Mickiewicz) asmenvardžiu. Parodoje šalia karinių dalykų dėmesys skiriamas ir romantikai bei žmonių jausmams, čia pristatomos dvi mylimosios: pirmoji – Lietuva, antroji – medikė Nijolė Bražėnaitė. Parodą papildo kryžiažodis „Ar gerai pažįsti J. Lukšą“, kuriame pateikiama 18 klausimų. Atsakius į visus klausimus galima geriau susipažinti su J. Lukšos asmenybe, jo gyvenimu ir kova. Kiekvieną stendą papildo skiltis „Ar žinai, kad...?“, kurioje pristatomi įdomesni J. Lukšos gyvenimo faktai. Taip pat parodoje nuskenavus QR kodą galima išvysti žaviai besišypsantį L. Lukšą.

Vytauto Didžiojo karo muziejaus parodos užsakomos: el. paštu laura.rimkute@kam.lt arba tel. +370 37 22 28 47.

Leidžiamas nuo 1920 m.

PRAUŽĖ KARO AKADEMIJOS KARIŪNŲ KRIKŠTYNOS

TEKSTAS: Lina Vaitiekūnaitė
NUOTRAUKOS: Eimantas Genys

Na, ir kokie gi studentai audringai nešilieja į bendramokslų būrį, pradėję studijas aukštojoje mokykloje? Ir kokie būtų pirmakursiai, nepatyrę studentiško krikšto? Taip pasakytu kiekvienas, kada nors buvęs studentu. Tai patvirtina ir Generolo Jono Žemaičio Lietuvos karo akademijos pirmakursiai, kurie įrodė esą verti kariūno vardo, yra pasiryžę ir motyvuoti studijuoti, siekti karininko laipsnio.

Visą savaitę Karo akademijoje vyko kariūnų krikštynos – jie turėjo pereiti nemažai psichologinių, fizinių ir pamąstyti verčiančių išbandymų, kuriuos parengė antro kurso kariūnai. Pirmakursiai pripažįsta, kad šią savaitę buvo visko, ir negali sakyti, kad visas užduotis buvo lengva atlikti. Jie supranta, taip bus ir ateityje – tiek studijuojant, tiek studijas baigus ir pradėjus karininko tarnybą: „Ne viskas patinka, tačiau esi karys ir negali tik savo norais vadovautis. Tai – kariuomenė.“

Kokie iššūkiai laukė pirmakursių? Kokias užduotis jiems sugalvojo antrakursiai?

Jau pirmąją naktį, vidurnaktį, pakelti aliarmo, jie iš karto turėjo pasiruošti instruktažui, susipažinti su skyrių vadais. Kitomis dienomis po paskaitų vyko geriausio skyriaus varžybos, spartusis orientavimosi žygis po Akademijos teritoriją, legendos pristatymas. »

1. Ginklas sunkus tik tada, kai jo bijai. Šis kariūnas baimės tikrai nejautė.

1

1. Užduotį visiems kartu atlikti kur kas lengviau.
2. Ekipuotės patikrinimas.
3. Našta tik ant galvos, bet ne galvoje.
4. „Sužeistojo“ nepaliko likimo valioje.
5. Pakeliui į Vanaginės mišką.
6. Emocijos - tegul girdi visi!
7. Nei dūmai, nei purvas - niekas nesutrukdė.
5. Buvo įteikti kariūnų antsiuvai kursuotės.

Išbandymai tuo nesibaigė, nes paskutinę dieną laukė užduotys Vanaginės miške, kai kurių kariūnų pramintame pragaru.

Užduotys buvo vis sudėtingesnės, bet jas atlikti kariūnams sekėsi lengviau, nes, daugiau laiko praleidus kartu, greičiau ir geriau pradėjo vienas kitą suprasti: „Tam reikėjo komandos susitelkimo, išvermės ir stiprybės“, – sako kariūnai.

Miške juos pasveikino ir Akademijos viršininko pavaduotojas ugdymui plk. ltn. Eugenijus Lastauskas. Jis patvirtino, kad sėkmę lemia darnus komandos darbas, ir tos darnos reikės ateityje: „Tapsite šeimynos nariais ir visi kartu saugosime Lietuvos valstybę ir jos žmones. Žmones, kurie mus myli ir gerbia, nors kartais mūsų ir nekenčia. Nepaisydami to, mes vis tiek juos ginsime ir saugosime.“

„Čia, perėję visus išbandymus, subręsite, daug ko išmoksite ir sužinosite. Šios žinios ir įgūdžiai jums padės, baigus studijas Karo akademijoje, tarnyboje“, – pirmakursiams sakė srž. mjr. Darius Kolodzeiskis.

Pasiekę finišą kariūnai davė krikšto priesaiką, jiems buvo įteikti kariūnų laipsnių antsiuvai kursuotės, beretės. Kaip jie sako, tapo tikrais kariūnais, nes įrodė ne tik sau, bet ir kitiems, kad yra verti šio vardo: „Tapome labai ypatingos šeimos nariais. Kiekviena šeima savo nariais rūpinasi, vienas kitą prižiūri, padeda augti. O Karo akademijos kariūnų šeima ypatinga dar ir tuo, kad sujungia į bendruomenę labai įvairius jaunos žmones iš visos Lietuvos, kurie siekia to paties tikslo – tapti karininkais.“ x

2

3

5

6

7

8

SAJAI JAU 87 METAI

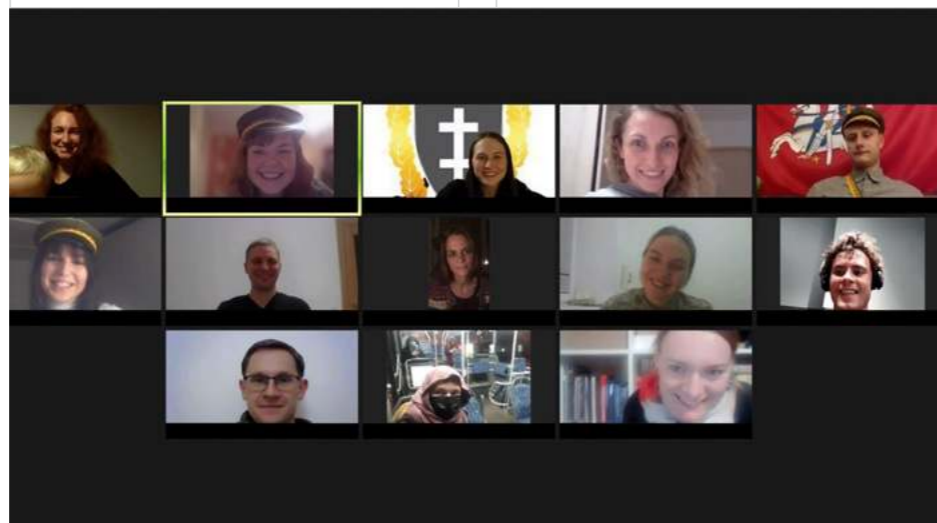
TEKSTAS: Sajos sendraugė Augustė

Saja... Kas ji? Kas tai? Šį mokslo ir „Sajos“ populiarinimo straipsnelį reikėtų pradėti nuo žemiškų dalykų. Gimė ji 1934 m. 2021 m. lapkričio 11 d. „Sajai“ suėjo 87-eri. Sajūnai šia proga...susiskambino per „Zoom“. Pasikalbėjome apie atkūrimo idėjos užgimimą, apie rimus ir nerimus, ateities planus. Tačiau, kaipgi ta „Saja“ tarpukario buvo įkurta? Kas tai sugalvojo?

Saja 2021 metų lapkričio 11 dieną.

Lietuvos šaulių sąjunga nuo pat įsikūrimo [aut. pastaba: 1919 m.] vertino studijuojančius šaulius. „Vienas svarbesnių Sąjungos tikslų buvo tas, kad studentas šalia savo profesinių žinių įgautų ir visuomeniško gyvenimo organizavimo pagrindų, vadovavimo savybių, šauliškoje dvasioje ugdytą asmenybę, o paskui tobulintų ir savo fizinį bei karinį pasirėmimą. Studentijos intelektualinį svorį LŠS rodo ir organizacijos vadovybės teiginys, kad studentai kaip inteligentijos dalis turi ne tik bendradarbiauti su paprastais šauliais, bet ir skleisti šauliškas idėjas tarp likusios inteligentijos, nes Sąjungoje tokių žmonių nebuvo per daug. Galima teigti, kad studentai šauliai buvo naujai kuriant Sąjungos jėga ir jos ateitis.“

1925 m. rugpjūtį VDU buvo įsteigtas studentų šaulių – 366-asis – būrys. Veikla ilgainiui silpnėjo, todėl... 1928 m. pabaigoje būrys reorganizuotas į LŠS XVII R. būrį. 1932 m. lapkričio 20 d. visuotiniame susirinkime Vlodo Putvinskio dukra Emilija Putvinskaitė pasiūlė įregistruoti šaulių būrį universitete, nes tai palengvintų jo veikimą. Kiek vėliau, 1933 m. balandžio 26 d., studentų šaulių būrys buvo įregistruotas ir taip pateko tarp akademinėjų organizacijų. Vėliau būrio darbas vėl silpnėjo, keli aktyvūs nariai atsistatydino ir būrys vėl buvo reorganizuotas. Ak, kelias nelengvas, tačiau tikras šaulys niekada nepasiduoda. 1934 m. vasario 23 d. būrys pertvarkytas į VDU studentų šaulių kuopą, kuri nuo tada savo teisėmis prilygo rinkinei ir buvo priskirta Centro valdybai tikintis, kad mažesnė grupė bus veikiama našiau. Buvo įsteigti keturi fakultetiniai būriai: humanitarų, medicų, teisininkų ir

technikų. Be to, netrukus buvo įsteigtas ir tarpbūrinis vienetas saja [lietuviškas žodžio „korporacija“ atitikmuo, nuo žodžio „sieti“, dvasiniais ryšiais glaudžiai susijungti, susisieti].

Sajos ir visos kuopos pirmininke tapo Emilija Putvinskaitė. Visas šis akademinis vienetas buvo suskirstytas į tris dalis: kandidatus [norinčius tapti šaulių kuopos nariais, trukmė – vieni metai], tikruosius narius studentus [studijuojančius ir aktyviai veikiančius, trukmė – maždaug treji metai] ir sendraugius [plečiančius veiklą už akademinio šaulių vieneto sienų, trukmė neapibrėžta]. O šauliai, norintys labiau pažinti šauliškumo principus, vykdyti studentišką savišvietą ir saviuoklę, stoji į studentų šaulių sąją. Kadangi tarp studentų šaulių buvo nemažai ir kitų korporacijų narių, buvo siūlyta šaulių darbą organizuoti taip, kad nerungtyniautų su korporacijų darbu. Siūlyta naudotis šaulišku principu: mažai pasižadėti, o pasižadėjus pavyzdinčiai įvykdyti. O šauliai, kurie norėjo daugiau laiko skirti šauliškai veiklai, sudarė sąją, todėl kitų korporacijų nariai sajos nariais būti negalėjo, nes jos veikla juk irgi buvo korporantiška.

„Saja“ oficialiai įsteigta 1934 m. lapkričio 11 d. Kaune. „Sajos“ pasižadėjimą priėmė ir jai spalvas įteikė tuometis LŠS centro valdybos pirmininkas Antanas Žmuidzinavičius [aut. pastaba: spalvas įteikė dailininkas]. Įstatuose sajos tikslai: 1) reprezentuoti LŠS akademiniam gyvenime [2021: *check!*] ir 2) išugdyti pavyzdinčią šaulio tipą, kuriant visapusišką asmenybę šauliškos ideologijos pagrindais [2021: sajųniukų nemažai,

sistemiškai einama link]. Išsimokslinimas specialybės srityje, visapusiškas savo pasaulėžiūros išplėtojimas, bendras išsilavinimas bei savo charakterio išugdytas – tai dalykai, kurių siekė tuometės sajos nariai. Per 1934–1940 m. laikotarpį narių skaičius nuo 11 išaugo beveik iki 100. Sajūnai ir anuomet buvo linksmy plaučių atstovai, pasižymintys originaliomis idėjomis, pavyzdžiui, kaip rašoma viename iš 1936 m. „Trimito“ numerių, sajųnai vieno pasilinksminimo metu Dotnuvos šaulių būriui kaip dovaną įteikė karvę, kuri pašoko, padainavo ir linksmybėms pasibaigus buvo išvesta [už šio pavyzdžio aptikimą ačiū sen!Romui]. Saja turėjo potencialą tapti įtakinga ir stipria organizacija, tačiau šį potencialą užgesino sovietų okupacija...

Bet štai ji ir vėl čia. Vien mūsų himnas kokios semantinės analizės vertas [norinčiuosius jį išgirsti kviečiame sekti Sajos veiklą „Facebook“ ir apsilankyti mūsų renginiuose]! Ir jau artėjame 12-ųjų atkūrimo metinių link. Gyvuojame dvigubai ilgiau nei tarpukario saja... Geras tas gyvenimas. Vertinkime tai, ką turime. O ir po trejų metų, pažadame, 90-metį atšvėsime kaip reikiant! O kadangi šis straipsnelis išspausdintas senų ir naujų metų sandūroje, siunčiame mažą linkėjimą-priminimą iš 1935-ųjų ir šauliams studentams, ir kitiems šauliams: „Šiame kariško auklėjimo darbe studentai šauliai, kaip ir studentai atsargos karininkai, yra ir turi likti gražiais žibintais, šviečiančiais ne tik kitiems kolegoms studentams universitete, bet ir visam mūsų jaunimui už universiteto sienų.“ Gen. št. pulk. St. Raštikis 1935.01.25 x

DISKUSINĖS STALO PRATYBOS „PERKŪNO BASTIONAS 2021“

TEKSTAS: Mobilizacijos ir pilietinio pasipriešinimo departamentas

Lietuvos Respublikos Konstitucija skelbia, kad Lietuvos valstybės gynimas nuo užsienio šalies ginkluoto užpuolimo yra kiekvieno Lietuvos piliečio teisė ir pareiga. Šiais žodžiais buvo pradėtos Lietuvos kariuomenės Gynybos štabo kartu su Mobilizacijos ir pilietinio pasipriešinimo departamento prie Krašto apsaugos ministerijos organizuotos diskusinės stalo pratybos „Perkūno bastionas 2021“, vykusios 2021 m. spalio 28 d. Vytauto Didžiojo karo muziejuje Kaune.

Pratybose dalyvavo ir įvairias simuliuojamas situacijas kartu sprendė: Lietuvos kariuomenės Sausumos bei Karinių oro pajėgų kariai; Krašto apsaugos savanorių pajėgų 2-osios rinktinės, Karo prievolės ir komplektavimo tarnybos, Lietuvos šaulių sąjungos atstovai; Kauno regiono karo komendantai; Kauno miesto bei Birštono savivaldybės; Kauno, Kėdainių, Kaišiadorių, Prienų, Raseinių, Jonavos rajonų savivaldybės; Kauno apskrities vyriausiasis policijos komisariatas; Kauno priešgaisrinės gelbėjimo valdybos, Viešojo saugumo tarnybos Kauno dalinio, Kauno teritorinės muitinės, Lietuvos sveikatos mokslų universiteto ligoninės Kauno klinikų, Kauno greitosios medicinos pagalbos stoties, Raudonojo kryžiaus, Kauno arkivyskupijos kurijos, Kauno tardymo izoliatoriaus, Pravieniškųjų pataisos namų-atvirosios kolonijos, AB „Achema“, AB „Ignitis gamyba“ [Kauno Algirdo Brazausko hidroelektrinės], AB „Kauno energija“, UAB „Kauno vandenys“, Lietuvos oro uostų Kauno filialo bei kitų Kauno regiono strateginę reikšmę turinčių organizacijų atstovai.

Savaite iki pratybų Lietuvos karininkų ramovėje vyko Pratybų akademinis seminaras. Pratybų akademinio seminaro metu buvo nagrinėjami teisiniai karo padėties ir mobilizacijos aspektai, priimančiosios šalies paramos [PŠP] teikimas atvykstančioms pajėgoms, hibridinių karų formos, pilietinio pasipriešinimo būdai. Taip pat dalyviai buvo supažindinti su tuo, kaip vykdoma gyventojų evakuacija, su karo komendantų institutu.

Pačių pratybų metu buvo modeliuojamos situacijos [scenarijai], kai šalyje skelbiama mobilizacija ir karo padėtis, priešiškių pajėgų įsiveržimas į Lietuvos Respublikos teritoriją, masinis pabėgėlių judėjimas, gyventojų evakuacija. Į jų metu

analizuojami diskusiniai klausimai: Lietuvos kariuomenės, valstybės ir savivaldos institucijų ir kitų organizacijų veiksmų mobilizacijos ir karo padėties metu, sąveikos ir veiksmų koordinavimas, svarbių objektų apsauga [konkretūs objektai, resursų poreikis], gyventojų ir valstybinio turto apsaugos užtikrinimas, gyventojų įspėjimas ir informavimas apie susidariusią padėtį, Socialinės globos įstaigose gyvenantiems ar socialines paslaugas namuose gaunantiems asmenims maisto, vandens, sveikatos priežiūros paslaugų užtikrinimas, PŠP procedūrų vykdymas – reikalingos infrastruktūros ir paslaugų suteikimas, parama karo komendantų veiklai, medicininės paramos sužeistiesiems organizavimas, elgesys su priešo kolaborantais, kardomoji veika, Kultūros objektų ir archyvų apsauga.

Pratybos „Perkūno bastionas 2021“ – tai jau ketvirtą kartą organizuojamos pratybos, kuriose siekiama sinchronizuoti veiksmus tarp Lietuvos kariuomenės ir valstybės institucijų, įstaigų bei nevyriausybinių organizacijų. Pratybos organizuojamos taip, kad kiekvienas pratybų dalyvis turėtų galimybę išsakyti savo poziciją, taip pat visiems pratybų dalyviams detaliau paaiškinti atstovaujamos institucijos, įstaigos ar organizacijos veiklos ypatumus, kylančius iššūkius bei užduoti rūpimus klausimus kitiems dalyviams. Tai užtikrina sklandžią diskusinių klausimų analizę bei galimybę paliesti visus numatytuosius klausimus pratybų metu.

Taip pat verta paminėti ir tai, kad Lietuvos šaulių sąjungos Vytauto Didžiojo šaulių 2-oji rinktinė pratybų kontekste turėjo daug spręstinių klausimų, susijusių su galima parama svarbiems objektams apsaugoti, gyventojų ir valstybinio turto apsaugai užtikrinti, parama karo komendantų veiklai, Kultūros objektų ir archyvų apsaugos srityse, elgesys su priešo kolaborantais. x

PARTIZANŲ PAGERBIMO ŠVENTĖ ALYTAUS RAJONE

TEKSTAS IR NUOTRAUKA:
Gintaras Lučinskas

Kaip kovos lauke –
vienas greta kito.
Nesvarbu, ar miesto
kapinėse, ar nedidelėse
kaimo kapinaitėse.

Lapkričio 21 d. Sabališkės miške (Alytaus r., Krokialaukio sen.) paminėtos Dainavos apygardos Dzūkų rinktinės vado Jono Kučinsko-Spyruoklio, Tautmylio, Kęstučio tėvūnijos būrio vado Juozo Marčiulyno-Dėdės, partizano Česlovo Juškeli-Deimanto, štabo ryšininkės Ievos Židelevičiūtės-Marytės 70-osios žūties metinės. Partizanai žuvo 1951 m. spalio 19 d. kovoje su sovietų okupacinės kariuomenės daliniais netoli Barkūniškio kaimo.

Lietuvos SSR MGB Kauno srities Simno rajono skyriuje gautais duomenimis (dalyvaujant suimtam partizanui Albinui Nedzinskui-Jovarui), 1951 m. spalio 19 d. 12.00 val. Sabališkės miške (Simno r., Barkūniškio k.) MGB kariuomenės kareiviai rado kruopščiai užmaskuotą nebaigtą statyti bunkerį. Kareiviams supant rastą bunkerį, iš jo buvo išmesta granata, kuri, nukritusi ant žemės, sprogo. Tuo pasinaudodami partizanai, atsisaukdami automatais, vienas paskui kitą šoko iš bunkerio bandydami pabėgti, tačiau, MGB kariuomenei šaudant ugnimi iš automatų ir kulkosvaizdžio, visi buvo nušauti. Apžiūrint bunkerį buvo rasti trys

automatai, du belgiški pistoletai, 75 vnt. šovinių automatams, 3 lapai partizanų susirašinėjimų.

Jonas Kučinskas-Spyruoklis, Tautmylis gimė 1909 m. gegužės 17 d. Alytaus apskr. Birštono vls. Škėvonių k. Juozapo Kučinsko ir Magdalenos Siauravičiūtės-Kučinskienės šeimoje. Šeimoje augo 5 broliai ir seserys, vėliau visi tapę kovos už laisvę dalyviais. Jonas tarnavo Lietuvos kariuomenėje, jam suteiktas puskarininkio laipsnis. Kartu su žmona Marijona augino sūnus Praną ir Jurgį. Partizanas nuo 1944 m. rudens. 1947 m. balandžio 22–24 d. Alytaus apskr. Butrimonių vls. Punios šile kaip Dainavos apygardos Dzūkų rinktinės Vaidoto grupės vado pavaduotojas ir štabo viršininkas dalyvavo Dainavos apygardos vadų posėdyje, kuriame buvo aptarti opūs organizaciniai partizanų veiklos klausimai: bandyta išspręsti apygardos vado konfliktus su iš apygardos pasitraukusių grupių vadais, nutarta suaktyvinti veiksmus prieš okupacinę valdžią, aptarti kiti aktualūs klausimai – ryšiai, disciplina ir kt. Po 1948 m. (ne anksčiau kaip sausio 1 d.) raportu Dzūkų rinktinės vadui Sergijui Staniškiui-Litui pasirašė kaip Vaidoto grupės vadas. 1950 m. pradžioje Vaidoto grupę pervedus Kęstučio tėvūnijos sudėtin, vadu paskirtas

Spyruoklis. 1951 m. gegužės 23 d. žuvus Dainavos apygardos Dzūkų rinktinės vadui Vincui Ambrazevičiui-Balandžiui, paskirtas šios rinktinės vadu, pakeistu slapyvardžiu – Tautmylis. 1999 m. liepos 2 d. Jonui Kučinskui pripažintas kario savanorio statusas, Lietuvos Respublikos krašto apsaugos ministro 1999 m. rugpjūčio 30 d. įsakymu jam suteiktas majoro laipsnis (po mirties).

Brolis Petras Kučinskas-Tyla (g. 1923) žuvo 1952 m. gruodžio 12 d. Miknionių k.

Brolis Jurgis Kučinskas-Genys (g. 1915) žuvo 1946 m. rugsėjo 6 d. Giniūnų k.

Brolį Albiną Kučinską (g. 1924), partizanų ryšininką, 1946 m. vasario 14 d. Prienų šile prie Naravų k. nušovė stribai.

Brolis Antanas Kučinskas (1921–2001), partizanų rėmėjas, persekiotas, areštuotas, 1951 m. nuteistas, kalintas Intos lageriuose, į Lietuvą grįžo 1955 m.

Sesuo Kostė Kučinskaitė (1918–1980), partizanų rėmėja ir ryšininkė persekiota, areštuota 1945 m., bet pritrūkus įrodymų paleista. Vėliau vėl suimta, 1948 m. nuteista, kalėjo Komijos ir Magadano lageriuose, 1956 m. grįžo į Lietuvą.

Juozas Marčiulynas-Granitas, Dėdė gimė 1921 m. gegužės 24 d. Alytaus apskr. Simno vls. Paberžynės k. Silvestro Marčiulyno ir Marijonos Stankiūtės-Marčiulynienės šeimoje. Ten ir gyveno. Partizanas nuo 1945 m. Dainavos apygardos Dzūkų rinktinės Kęstučio tėvūnijos būrio vadas. Tėvas S. Marčiulynas buvo suimtas 1945 m. vasario 23 d. Nuteistas ir išvežtas į Karlagą (Karagandos sr.), kur 1947 m. vasario 13 d. mirė. Motina M. Marčiulynienė 1948 m. gegužės 23 d. išstremta į Krasnojarsko kr. Taštypo r. Paleista 1956 m. grįžo į Lietuvą. 1999 m. gegužės 12 d. J. Marčiulynui pripažintas kario savanorio statusas, Lietuvos Respublikos krašto apsaugos ministro 1999 m. gegužės 20 d. įsakymu jam suteiktas vyresniojo puskarininkio laipsnis (po mirties).

Česlovas Petras Juškeli-Deimantas gimė 1927 m. vasario 22 d. Alytaus apskr. Seirijų vls. Staciškės k. Vlado Juškeli ir Antaninos Volotkevičiūtės-Juškelieneš šeimoje. Dainavos apygardos Dzūkų rinktinės Kęstučio tėvūnijos partizanas.

Ieva Židelevičiūtė-Marytė gimė 1920 m. kovo 25 d. Alytaus apskr. Butrimonių vls. Peckūnų k. Ignoto Židelevičiaus ir Antaninos Damskaitės-Židelevičienės šeimoje. Antrojo pasaulinio karo metais kartu su tėvu I. Židelevičiumi, pamote Magde Židelevičiene, broliais Vincu ir Juozu Židelevičiais gyveno Butrimonių vls. Mišiškių k. Dainavos apygardos Dzūkų rinktinės Kęstučio tėvūnijos partizanė. Brolis partizanas Vincas Židelevičius (g. 1922 m.) buvo suimtas 1946 m. sausio 3 d. Nuteistas ir išvežtas į Karlagą (Karagandos sr.). Paleistas 1955 m. Tėvas I. Židelevičius, pamotė M. Židelevičienė ir brolis Juozas 1949 m. kovo 25 d. išstremti į Irkutsko sr. Žigalovo r., kur 1955 m. rugsėjo 22 d. mirė tėvas. Pamotė su broliu 1957 m. paleisti grįžo į Lietuvą.

Interneto svetainėje www.genocid.lt pateikiama informacija, kad 1951 m. spalio 19 d. Barkūniškio k. miške nevisiškai įrengtame bunkerio kautynėse su MGB kareivių grupe žuvusiems Dainavos apygardos Dzūkų rinktinės vadui J. Kučinskui-Spyruokliui, Kęstučio tėvūnijos būrio vadui J. Marčiulynui-Dėdei, partizanams Č. P. Juškeliui-Deimantui ir I. Židelevičiūtei-Marytei atminti pastatyto metalinio kryžiaus autorius ir data nenustatyti. Tačiau šių eilučių autoriui jaunesji žurnalistai, kad metalinį atminimo kryžių suorganizavo pastatyti buvęs partizanas Juozas Petraška-Patrimpas, Lapaitis (1916–2001). Jam talkininkavo dar vienas buvęs partizanas, kurio pavardės nepavyko nustatyti, bei Lietuvos šaulių sąjungos Alytaus kuopos šauliai Antanas Karalukas ir Juozas Tamulionis. Šių

patriotų lėšomis kryžius buvo pagamintas (suvirinimo darbai) vienoje iš Alytaus gamyklų, nupirkta cemento, automobiliu nuvežta iki pamiškės, o iš ten vietinio gyventojų vežimu su arkliais nuvežtas į pastatymo vietą, atlikti įbetonavimo darbai. Tai vyko 1992 m. rugpjūčio–rugsėjo mėn. Kryžius pašventintas tų pačių metų spalio 19 d. minint partizanų žūties metines.

Vietinių tautiškai nusiteikusių patriotų Antano ir Irenos Karalukų iniciatyva bendruomenės „Želmuo“ (Alytaus r. Ūdrijos k.) pirmininkės Nijolės Kanaukienės prašymu, sutikus Alytaus rajono savivaldybės administracijos Krokialaukio seniūnijos seniūnei Gintarei Navickienei ir Punios girininkijos girininkui Arvydui Žvinakevičiui, Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centro rūpesčiu šių partizanų žūties vietoje prie buvusio bunkerio duobės (Alytaus r. VMU Prienų regioninio padalinio Punios girininkijos Sabališkės miško 717 kvartalo 9 sklypas) 2021 m. spalio 1 d. buvo pastatytas Vyčio Kryžiaus formos granitinis atminimo ženklas (ženklą aut. dizaineris Romas Navickas), kuriame iškalti pirmiau paminėtų žuvusių Lietuvos partizanų vardai, pavardės ir slapyvardžiai. Kur yra užkasti žuvusių kovotojų palaikai, nėra žinoma.

Šventė prasidėjo Ūdrijos Švč. Jėzaus Širdies bažnyčioje mišiomis už žuvusius Lietuvos partizanus, kovojusius Dainavos apygardos Dzūkų rinktinėje, veikusioje Alytaus apylinkėse. Mišias aukojo Alytaus Šv. Angelų Sargų ir Ūdrijos parapijų klebonas, kun. Arūnas Užupis.

Partizanų pagerbime dalyvavo gausus būrys patriotiškai nusiteikusių žmonių: Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjungos nariai, vadovaujami šios organizacijos Alytaus filialo valdybos pirmininkės Stasės Tamašauskienės ir jos pavaduotojo Romualdo Požeros, Lietuvos šaulių sąjungos Karininko Antano Juozapavičiaus šaulių 1-osios rinktinės vado Skirmanto Valatkevičiaus vadovaujami šauliai, Alytaus Adolfo Ramanausko-Vanago gimnazijos (vadovaujami gimnazijos direktoriaus pavaduotojo ugdymui Aleksandro Kirilovo) ir Alytaus Putinų gimnazijos (vadovaujami šios gimnazijos fizinio ugdymo mokytojo metodininko, jaunųjų šaulių klasių kuratoriaus Gintaro Kličiaus) jaunesni šauliai, Alytaus rajono Krokialaukio Tomo Noraus-Naruševičiaus ir Miroslavo gimnazijų jaunesni šauliai, Ūdrijos ir Genių kaimų bendruomenių nariai, alytiškiai.

Pagerbdami žuvusių partizanų atminimą, šventės dalyviai sugiedojo „Tautišką giesmę“. Šventės vedantysis Alytaus rajono Kultūros centro Alovės skyriaus meno vadovas Mindaugas Verbickas pateikė

istorinę Lietuvos partizanų kovų apžvalgą, priminė skaudžią partizanų išdavystės ir žūties istoriją. Renginyje skambėjo partizaniškos ir patriotinės dainos, kurias atliko Alytaus rajono Kultūros centro sekstetas (vadovas Edvinas Zaleckas) ir Alytaus rajono Genių bendruomenės ansamblis „Geniai“ (vadovas Mindaugas Verbickas).

LŠS Karininko Antano Juozapavičiaus šaulių rinktinės 101-osios kuopos vadas, dimisijoms majoras Antanas Karalukas pasidalijo prisiminimais apie Sabališkės miško bunkerio gyvenusius ir kovojusius už lietuvių tautos laisvę ir Lietuvos valstybę nepriklausomybę ir žuvusius partizanus, kuriuos, tuomet būdamas septynerių metų vaikas, jis matė savo akimis.

Alytaus rajono savivaldybės mero pavaduotoja Dalia Kitavičienė padėkojo renginio organizatoriams ir dalyviams už pagarbą partizanams.

„Atiduodami pagarbą ir jausdami begalinį dėkingumą tūkstančiams žuvusiųjų, kurie yra nenuginčijamas tautos vienybės, susitelkimo, meilės ir ištikimybės Tėvynei pavyzdys, turime nepamiršti, kad ir šiandien, kaip niekada, reikalingas mūsų susitelkimas ir vienybė. Neieškokime priešų vieni kituose, nekovokime vieni su kitais, nesiskaidykime, priešingai – stenkimės gyventi vienybėje, daroje ir laisve kvėpuojančioje Lietuvoje, tokioje, apie kokią svajojo partizaninėse kovose žuvusieji“, – kalbėjo vicemerė D. Kitavičienė.

Prasmingą kalbą pasakė Alytaus miesto savivaldybės mero pavaduotojas Povilas Labukas, pabrėžęs, kaip svarbu mums visiems mylėti Tėvynę, gerbti savo Tautą, jos vertybes ir siekti, kiek įmanoma, didesnės vienybės. „Už laisvę žuvę nemiršta gyvųjų širdyse“, – akcentavo vicemerą P. Labukas.

Vyčio Kryžiaus formos granitinių atminimo ženklų pašventino Alytaus dekanato dekanas, kun. Arūnas Užupis. Žuvę Lietuvos partizanai pagerbti tylos minute ir trimis salvėmis, kurias atliko Lietuvos kariuomenės Krašto apsaugos savanorių pajėgų Dainavos apygardos 1-osios rinktinės kariai, vadovaujami leitenanto Lino Šimkaus. Prie atminimo ženklo buvo padėta gėlių ir uždegta atminimo žvakučių.

Šventės dalyviai, plazdant vėlyje trispalvėms, renginį užbaigė visi kartu sudainuodami dainą „Brangiausios spalvos“ (muzika ir žodžiai Kęstučio Vasiliausko).

Lietuvos partizanų pagerbimo šventę organizavo Alytaus rajono savivaldybė, Lietuvos kariuomenės KASP Dainavos apygardos 1-oji rinktinė, LŠS Karininko Antano Juozapavičiaus šaulių 1-oji rinktinė. x

KALĖDINĖS REKLAMOS TARPUKARIO LIETUVOJE

1. Reklamų tarpukariu būta įdomių ir originalių...

TEKSTAS: Birutė Malaškevičiūtė

ILIUSTRACIJOS: iš tarpukario Lietuvos spaudos

Gruodis – vienintelis mėnuo metuose, kurį puošia ne tik gamta, bet ir žmogus. Artėjant šv. Kalėdoms miestai paskęsta šventinių lempučių ugnyse ir žėrinčiuose egliųčių papuošimų keruose. Kur šventė – ten dovanos, kur dovanos – ten ilga eilė patarėjų, kokias dovanas pirkti. Ir čia į sceną elegantiškai ištipena primadona Reklama, šiandien iš televizorių ekranų ne vieną mūsų erzinti iki pat kojų nagų galiukų. Jos paveikti perkame tai, ko mums reikia ir nereikia arba ko niekada nebūtume pirkę... Ypač reklamos padaugėja prieš Kalėdas, kai kiekviename užgimsta iki tol giliai širdyje snūduriavęs neapsakomas dosnumas. Taip Lietuvoje buvo ir tarpukariu. Tik tuomet reklama viliojo iš laikraščių puslapių, nes televizijos nebuvo. Reklaminiai skelbimai bėgant metams tapo įmantresni, išmoko gudriau sužavėti pirkėjus, akį traukdavo ne tik tekstas, bet ir vaizdas.

2. Reklamos pabiro kaip žirniai iš pelės prakramsnoto maišo, juk ir pati lietuviška spauda buvo uždrausta – nelegali. Lietuviškos mokyklos oficialiai neegzistavo. Beje, Juozas Kudirka 1993 m. savo knygoje „Lietuviškos Kūčios ir Kalėdos“ sako, kad kai kuriose rusiškose mokyklose buvo imtos rengti šventines eglutes, taip tikintis susilpninti slaptų lietuviškų mokyklų vaidmenį ir tapti patrauklesnėmis. Lietuvoje kalėdinės eglutės buvo neregėtas ir neįprastas dalykas, jos išpopuliarėjo tik XX a. trečiajame dešimtmetyje.

3. Spaudos reklamų situacija pasikeitė 1904 m., atšaukus lietuviškos spaudos draudimą. Kaip nurodo lietuvišką reklamą tyrinėjusi Giedrė Polkaitė, tai buvo tikras lūžis: „Aušroje“ 1883 m. pasirodė iš viso 8 reklamos, „Varpe“ 1889 m. – 13, „Ūkininke“ 1890 m. – 13, „Tėvynės sarge“ 1896 m. – 6, o „Vilniaus žinių“ vien 1904 m. pirmame numeryje buvo 12 reklaminių skelbimų.“

4. Baltijos ir užsienių spaudon trumpu laiku ir geriausiomis sąlygomis. 2) Sustato firmų pranešimų, ekon. inform. laikraščių pranešimų apie įmones, sąmatas, projektus, firmų ženklus ir etiketus. 3) Gamina trumpu laiku geriausiom vokiečių firmom padedant daugiaspalvių ir vienspalvių dailės plakatų, kalendorių, laiškų, prekybos graviūrų, fabrikų kleimų ir markių. 4) Teikia patarimų apie reklamavimą naujai įsteigtų įmonių ir plačiausi skelbimai geriausiomis sąlygomis.“ Netrukus save reklamavo ir biuras „Litreklam“, siūlęs „šviesos reklamas, plakatus, iškabas, skelbimus, etiketes, įpakavimus, fabriko markes“.

5. Visas šių vadinamų profesionalų pastangas ir darbą į šipulius suskaldė 1927 m. spalio mėnesį „Savivaldybėje“ pasirodęs straipsnis „Apie reklamą“. Jame be jokių subtilybių ir skrupulų tiesiai šviesiai buvo apibūdinta lietuviškoji reklama: „Turbūt nė vienoje srity Lietuva nėra taip atsilikusi, kaip reklamos srity. Jei reklamos išsiplėtimu būtų matuojamas krašto kultūros stovis, tai Lietuva turėtų atsidurti paskutinėje vietoje. Pas mus yra pastebimas ne tik naujuosius laikus visiškai neatitinkąs reklamos nebuvimas, bet dažnai mes neturime ir grynai informacinių – ne reklaminių – žinių apie tai, kas mūsų kaimynystėje dedasi, ko čia mes galime rasti. Mūsų reklamos apverktiną, ką čia sakau „apverktiną“ – apverktiniausią stovį pirmiausiai viešai atestuoja mūsų laikraščių skelbimai, kurių tiek maža yra, kurie dažnai ir taip prastai yra surašomi. Užsieny iš skelbimų ne tik patys laikraščiai praturtėja - ten be skelbimų neapseina jokia prekybos ar pramonės šaka. Veltui ko nors panašaus ieškotum pas mus.“

6. Po tokio verdikto negelbėjo ir saldinių dirbtuvės „Rūta“ reklama: „Jei nelaimė tave supa, Jei neturi gero ūpo, Neužmiršk į savo butą Parsinešt saldinių „Rūta“.“

7. „Jei nelaimė tave supa, Jei neturi gero ūpo, Neužmiršk į savo butą Parsinešt saldinių „Rūta“.“

8. Nepaisant kritikų ir teorinių išvedžiojimų kasmet ateidavo gruodžio mėnuo. Su juo ir Kalėdos, ir dovanų pirkimas. Laikraščiuose buvo juntamas reklamų pagausėjimas. Kiekvienas bandė įpiršti savo prekes ir visos jos labai tiko būtent Kalėdoms. Kai „Lietuvos“ dienraščio komišką personažą Ponas Raulas užkalbino krautuvės savininką, paklausdamas, kaip sekasi, atsakymą gavo tuoj pat: „Sekasi, puikiai sekasi! Kai tik pakabinau ant virvelių lentą: „Tik Kalėdoms 10-30 % nulaidos!“ kai tik ji ėmė zulint praeiviams nosis – tuoj visi supuolė ir beveik visas prekes išbogino.“ 1939 metais „Lietuvos žinios“ konstatavo,

9. Kad tiktai su muilu „Žuvelė“ yra pagamintas iš geriausios žaliavos.

10. Kad tiktai su muilu „Žuvelė“ yra ekonomiščiau ir lengviau skalbiti.

11. Kad tiktai su muilu „Žuvelė“ nekenkia baltiniams.

12. Todėl visi naudokitės muilu „ŽUVELĖ“

13. Kuris čia atradusiuos natūraliame dydėje. D.vė „LIETUVA“ paskyrė 500 naujausios sistemos plunksnakočių, nedidžiamos, persiclamos medžiagos su tobuliausiu mechanizmu, veikiama po 2 ft. 95 ct. tik Ams, kas tiksliai šviesų mūgų uždavinį, sugebėdamas įeiti šio labirinto centrą. Sprendimus siūlo iki 5. mt, gruodžio m. 31 d. priėmiant patso tenki, anksčiau Kaunas, Laisvės al. 82, plunksnakočių d.vė „LIETUVA“ tel. 20788

14. Kuris čia atradusiuos natūraliame dydėje. D.vė „LIETUVA“ paskyrė 500 naujausios sistemos plunksnakočių, nedidžiamos, persiclamos medžiagos su tobuliausiu mechanizmu, veikiama po 2 ft. 95 ct. tik Ams, kas tiksliai šviesų mūgų uždavinį, sugebėdamas įeiti šio labirinto centrą. Sprendimus siūlo iki 5. mt, gruodžio m. 31 d. priėmiant patso tenki, anksčiau Kaunas, Laisvės al. 82, plunksnakočių d.vė „LIETUVA“ tel. 20788

15. Nepaisant kritikų ir teorinių išvedžiojimų kasmet ateidavo gruodžio mėnuo. Su juo ir Kalėdos, ir dovanų pirkimas. Laikraščiuose buvo juntamas reklamų pagausėjimas. Kiekvienas bandė įpiršti savo prekes ir visos jos labai tiko būtent Kalėdoms. Kai „Lietuvos“ dienraščio komišką personažą Ponas Raulas užkalbino krautuvės savininką, paklausdamas, kaip sekasi, atsakymą gavo tuoj pat: „Sekasi, puikiai sekasi! Kai tik pakabinau ant virvelių lentą: „Tik Kalėdoms 10-30 % nulaidos!“ kai tik ji ėmė zulint praeiviams nosis – tuoj visi supuolė ir beveik visas prekes išbogino.“ 1939 metais „Lietuvos žinios“ konstatavo,

16. Kad tiktai su muilu „Žuvelė“ yra pagamintas iš geriausios žaliavos.

17. Kad tiktai su muilu „Žuvelė“ yra ekonomiščiau ir lengviau skalbiti.

18. Kad tiktai su muilu „Žuvelė“ nekenkia baltiniams.

19. Todėl visi naudokitės muilu „ŽUVELĖ“

20. Kad tiktai su muilu „Žuvelė“ yra pagamintas iš geriausios žaliavos.

21. Kad tiktai su muilu „Žuvelė“ yra pagamintas iš geriausios žaliavos.

22. Kad tiktai su muilu „Žuvelė“ yra ekonomiščiau ir lengviau skalbiti.

23. Kad tiktai su muilu „Žuvelė“ nekenkia baltiniams.

24. Todėl visi naudokitės muilu „ŽUVELĖ“

AUTOMOBILIŲ SPORTAS

TEKSTAS: Jonas Rinkevičius

Automobilių sporto pradininkė – Prancūzija, o savaeigių ekipažų (automobilių) varžybų idėja priklauso žurnalo „Le Velocipede“ žurnalistui Fosjė (Fossier). Deja, 1887 m. surengtose varžybose maršrutu Nejis–Versalis–Nejis (32 km) startavo tik vienas dalyvis – grafas A. de Dionas, kuris su savos konstrukcijos garo triciklu (trirate transporto priemone) šį atstumą nuvažiavo vidutinišku 25 km/h greičiu.

Pirmosios oficialios automobilių varžybos maršrutu Paryžius–Ruanas (126 km) laikraščio „Le Petit Journal“ redaktoriaus Pjero Žifaro (Pierre Giffard) iniciatyva įvyko 1894 m. Jų tikslas – nustatyti, kurios transporto priemonės yra pranašesnės ir labiausiai tinka praktiškai naudoti. Varžybų dalyviams iš anksto buvo nustatytos trys būtinos sąlygos: transporto priemonė turėjo būti saugi, lengvai valdoma ir ekonomiška. Paraiškas varžyboms pateikė net 102 kandidatai, kurių transporto priemonės buvo varomos labai įvairiai: garo, benzininiais, elektros varikliais,

suslėgtu oru, vandens įrenginiais, raumenų jėga. Po kvalifikacinės atrankos varžybose leista dalyvauti 21 transporto priemonei su benzininiais, garo ir elektros varikliais.

Bendrojo naudojimo keliuose automobilių lenktynės kėlė pavojų ne tik lenktynių, bet ir kitiems eismo dalyviams (kinkomajam transportui, dviratininkams, pėstiesiems) bei žiūrovams. Jau pirmosiose lenktynėse neapsieita be nelaimingų atsitikimų. Tarp nukentėjusiųjų buvo ir to meto žinomas automobilių konstruktorius E. Levasoras, kuris 1896 m. per automobilių lenktynes Paryžius–Marselis–Paryžius apvirto, susižalojo ir netrukus mirė. Tais pačiais metais žuvo Didžiosios Britanijos lenktynininkas A. Edselis. Didžiojoje Britanijoje, Vokietijoje automobilių lenktynės bendros paskirties keliais kurį laiką buvo uždraustos. Įvairiose šalyse įsteigti automobiline klubai daug nuveikė, nustatydami ir reglamentuodami lenktynių vieta, formą bei taisykles, užtikrindami jų saugumą. Pirmasis Automobiline klubas 1895 m. įsteigtas Prancūzijoje ir JAV, 1896 m. – Didžiojoje Britanijoje. Tais pačiais metais Didžiojoje Britanijoje buvo priimtas automobilių ir automobiline klubų draudimo įstatymas. Įvairiapuse veikia ypač garsėjo Prancūzijos

automobiline klubas. Klubo entuziastų dėka 1898 m. organizuotos pirmosios tarptautinės automobilių lenktynės maršrutu Paryžius–Amsterdamas–Paryžius, kiek vėliau – Paryžius–Madridas–Paryžius. Klubo iniciatyva rengiamos automobilių lenktynės įvairiems įsteigtiems prizams laimėti, prestižiškiausias iš jų buvo „Grand Prix“. Ne mažiau veiklus buvo ir JAV automobiline klubas (asociacija), surengęs dideles automobilių lenktynes įvairiems įsteigtiems prizams laimėti ir, svarbiausia, 1896 m. suorganizavęs pirmąsias pasaulyje žiedines lenktynes. Jos vyko Kengstone, arklų lenktynių trasoje, ir net 50 tūkst. žiūrovų nuo starto iki finišo galėjo stebėti automobilių kovą. Tai buvo labai reikšminga. Pirmą, buvo užtikrintas saugus važiavimas, o antra, lenktynių organizatoriai galėjo gauti naudos iš žiūrovų – rinkti pinigų. Ši naujovė greitai pasklido kitur. 1900 m. žiedinės automobilių lenktynės įvyko Prancūzijoje, Anglijoje, Italijoje, o vėliau ir kitose šalyse. Vėliau dalį automobilių lenktynių organizavimo funkcijų perėmė 1904 m. įsteigta Tarptautinė automobiline klubų asociacija, 1964 m. perorganizuota į Tarptautinę automobiline federaciją (FIA – Federation Internationale de l'Automobile), kuri veikia ir dabar.

XIX a. pabaigoje automobilių sporto pasaulyje įvyko dar vienas reikšmingas įvykis – 1899 m. Prancūzijoje (netoli Paryžiaus) buvo surengtos pirmosios lenktynės greičio rekordui vieno kilometro kelio atkarpoje pasiekti (vėliau JAV, Anglijoje tokiose lenktynėse greitis buvo fiksuojamas vienos mylios kelio ruože). Šių lenktynių idėja priklauso žurnalo „La France Automobile“ atstovui P. Meyanui. Jo siūlymu, lenktynių dalyviams reikėjo įveikti vieno kilometro trasą (ten ir atgal) chronometru fiksuojant vidutinį važiavimo greitį. Pirmosiose lenktynėse greičiausias buvo grafas G. Šaslau-Loba, elektromobiliu važiavęs 63,15 km/h greičiu. Vėliau ši sporto rungtis (Europos ir pasaulio greičio rekordui nustatyti) išpopuliarėjo ne tik Prancūzijoje, bet ir kitose automobiliaus gaminančiose šalyse. Kurį laiką tokias lenktynes laimėdavo elektromobiliai. Tais pačiais metais su elektromobiliu belgas K. Ženacis viršijo fantastišką tiems laikams 100 km/h greitį. Porą kartų (1902 ir 1906 m.) pasaulio greičio rekordai buvo pasiekti garomobiliais. Užfiksuotas ir 205 km/h greitis.

Tobulėjant automobiliams su vidaus degimo varikliais, jų pranašumas, palyginti su elektromobiliais bei garomobiliais, vis didėjo, ir XX a. pradžioje jie pirmavo tarp kitų sausumos transporto priemonių. Įvairių sportinių varžybų, lenktynių, daugiadienių maratonų metu išryškėjo įvairūs automobilių konstrukciniai netobulumai gamintojų operatyviai būdavo šalinami. Per palyginti trumpą laiką automobilio konstrukcijoje buvo įdiegta daug naujovių: galingi daugiacilindriai varikliai, aušinimo sistema su priverstine skysčio cirkuliacija ir aušinimo radiatoriais, centrinė slėginė tepimo sistema, kompresorinis ir turbokompresorinis oro pripūtimas į cilindrus, vairo ratas (pakeitęs vairalazdę), pripučiamos padangos, atsarginis ratas, purvasaugiai, galinio vaizdo veidrodžiai, stabilesnė mažo protarpio su plačiu tarpuvėžiu važiuoklė ir kt. Šios ir kitos naujovės greitai paplito ir masinės gamybos automobiliuose.

Ypač intensyvus sportinis gyvenimas vyko iki Pirmojo pasaulinio karo ir tarpukariu. Ilgą laiką čia pirmavo Prancūzija. Įvairiose šalyse rengiamose varžybose, lenktynėse daugiausia dalyvaudavo Prancūzijos atstovų. Nuo XX a. pirmojo dešimtmečio pabaigos aktyviai į automobilių sporto renginius įsitraukė JAV, Italija, Belgija, Anglija, Vokietija, Rusija.

Minėtu laikotarpiu intensyviai buvo tiesiamos uždarnos žiedinės trasos, įrengiamos kitos rūšies automobilių varžybų vietos. Ypač išgarsėjo Le Mano (Prancūzija), Bruklendo (Anglija), Targa Florio (Italija), Monte Karlo (Monakas),

Indianapolio (JAV) varžybų vietos. Žiedinės trasos pasižymėjo gera kelio danga, žiūrovų pilnomis tribūnomis, geromis automobilių techninės priežiūros stotimis. Lenktynių nugalėtojams buvo įsteigta įvairių prizų, iš kurių populiariausiu išsiskyrė „Grand Prix“, „Grand Prix France“ (Prancūzija), Didysis Monako Kunigaikštystės (Monte Karlo), „Targa Florio“ (Italija), J. G. Beneto, V. Vanderbilto, Didysis Amerikos (JAV) prizai.

Automobilių sporte išryškėja nauja automobilių rūšis – lenktyniniai automobiliai (sporto terminais dar vadinami bolidais), kuriuos vis dažniau vairuoja profesionalai. 1901 m. lenktyniniai automobiliai pirmą kartą suskirstyti į klases pagal jų masę. Tačiau kai kurių specialiai lenktynėms sukurtų automobilių monstrų (pavyzdžiui, „Panhard-Levassor“, „Lorraine-Dietrich“) variklių cilindų darbinis tūris viršijo 18 litrų. Tokie automobiliai smarkiai skyrėsi nuo masinės gamybos ir buvo labai nesaugūs, nes čia buvo sumontuoti nepatikimi valdymo mechanizmai. Todėl vėlesniuose nuostatuose numatyta riboti variklių cilindų darbinį tūrį, bet neriboti variklio galios. Prancūzijos automobiline klubo nariai pasiūlė naujus automobilių lenktynių nuostatus, kurie vėliau panaudoti automobilių sporto varžybose. 1936 m. FIA šiuos nuostatus patobulino. Varžybose, lenktynėse leista dalyvauti ne tik lenktyniniams, sportiniams, bet ir bendros paskirties lengviesiems automobiliams su standartinė įranga. Ši naujovė pasiteisino, o jos esminiai principai išliko ir dabar.

Naujos Prancūzijos automobiline klubo taisyklės 1906 m. pirmą kartą buvo pritaikytos Le Mane (Prancūzijos) vykusiose „Grand Prix“ lenktynėse. Dėl šio prestižinio prizo buvo kovojama ne tik Europos, bet ir pasaulio čempionatuose.

Prieš pat Pirmąjį pasaulinį karą sportinės varžybos pasipildė dar viena rungtimi – automobilių raliu (angl. rally – žvaigždinis važiavimas), t. y. kompleksinėmis automobilių varžybomis nustatyta važiavimo režimu.

Ne mažiau populiarūs dabar yra „Formulės“ varžybos. Tarptautinė automobiline federacija (FIA) lenktyninius automobiliaus pagal jų variklių cilindų darbinį tūrį, galių ir eksploatacinę masę yra suskirsčiusi į tris formules (klases): „Formulė 1“, „Formulė 2“ ir „Formulė 3“.

Trumpai apie „Formulės 1“ automobiliaus (bolidus). Jie konstruojami laikantis nustatytų reikalavimų. Todėl išvažda jie yra panašūs. Šiuolaikinio bolido atviras vienvietis aptakus kėbulas pagamintas iš lengvo ir tvirto armuoto anglies pluošto. Už vairuotojo (piloto) kėbulo

gale įrengtas benzininis variklis suka galinius ratus. Platūs važiuoklės ratai „apauti“ japonų „Bridgestone“ arba italy „Pirelli“ specialiai lenktynėms skirtomis padangomis. Normaliam slėgiui palaikyti jos pripildomos azoto dujų. Bolido oro pasipriešinimui reguliuoti nuo 2011 m. leista naudoti reguliuojamą galinį sparną, vadinamą DRS sistema. Ji padeda sumažinti oro pasipriešinimą ir padidinti greitį. Kai tik lenktynininkas paliečia stabdžių pedalą, sistema išsijungia. Automobilio kėbului, vairuotojo vietai skiriamas ypatingas dėmesys. Pagal FIA reikalavimus bolidą privaloma testuoti ir gauti varžyboms leidimą. Ypač sugriežtinti saugos reikalavimai 1994 m. žuvus lenktynininkams brazilui A. Senai ir austrui R. Ratzenbergui.

Boliduose dažniausiai naudojamos pusiau automatinės sekvencinės pavarų dėžės, kurios turi 8 pagrindines ir vieną atbulinę pavarą. Labai sudėtingas yra bolido vairo įrenginio mazgas, kurio vairaratyje įrengtos visos reikalingos kontrolės priemonės, ryšio ir navigacinės sistemos. Čia pilotas turi didelę veiksmų laisvę valdydamas automobiliaus vairaračiu. Juo pilotas ne tik vairuoja bolidą, bet ir gali pakeisti priekinių sparnų padėtį, pakeisti degiojo mišinio proporcijas (pariebinti arba paliesinti mišinį), pakeisti stabdymo jėgą, susisiekti su komandos techniniu aptarnavimo zona, įjungti DRS sistemą ir kt. Ant vairaračio yra LCD ekranas, kuriame rodoma būtina informacija (važiavimo greitis, variklio alkūninio veleno sukiai, trasos ratų įveikimo laikas, kiti parametrai. Šiuolaikiniai „Formulės 1“ automobiliai gali pasiekti iki 370 km/h greitį, tačiau rungtyniaujant realiomis sąlygomis jis būna mažesnis. Pavyzdžiui, automobilis „Mercedes W07“ iki 100 km gali įsibėgėti vos per 2,4 s. „Formulės 1“ automobiliuose įrengiami forsuoti varikliai t. y. jų alkūninis velenas gali sukis iki 15–18 tūkstančių sukčių per minutę, todėl jų amžius labai trumpas, juos dažnai tenka remontuoti arba keisti (pagal varžybų taisykles per sezoną iki 8 kartų). Visa tai labai brangiai kainuoja.

Norint laimėti „Formulės 1“ varžybas ir „Grand Prix“ taurę turi būti labai gerai parengtas pažangios konstrukcijos, greitas automobilis, profesionalus žaibiškos reakcijos vairuotojas ir profesionali automobilio techninės priežiūros (TP) komanda. Kad greita TP turi įtakos galutiniam rezultatui, rodo ir toks faktas: profesionali komanda pripildyti degalų baką ir pakeisti ratus geba per 5 sekundes. Negana to... Pergalei reikalinga sėkmė. x

Rusų sunkvežimis „KamAZ“, su kuriuo važiavo V. Chaginas.

TORTAS „ANGLIŠKAS NIEKNIEKIS“

TEKSTAS: Vytautas Radzevičius
 NUOTRAUKA: Julius Kalinskas (15min.lt)

Eisite į naujmetį vakarėlį, į kurį reikia atsinešti kokį nors desertą? Ar laukiate svečių namie, bet nepakenčiate skaičiuoti cukraus grūdelių ar vanilės esencijos lašelių ir neįžiūrėte šešiolikos kokosų drožlių? Tada šis desertas kaip tik jums. „English trifle“. Angliškas mažmožis, niekniekis, smulkmena – tokia prasmę turi žodis „trifle“.

Mano svočia iš Velso Virginija pasakojo, kad šis desertas kiekvienoje šeimoje – skirtingas. Maždaug iš serijos „ko yra spintelėje, iš to ir padarysime“. Tad nėra ir tikslų proporcijų, o tai, sutikite, konditerijoje retas dalykas. Kiekiai priklauso nuo to, kokio dydžio dubenį naudosite ir kiek sluoksnių bus tortas.

Jums reikės:

- sausainių „Damų piršteliai“;
  - pasirinktos uogienės (aš naudoju spanguolių, bet dažniau daromas saldesnis variantas – su braškėmis ar avietėmis);
  - įvairių vaisių (gali būti konservuoti persikai, šaldytos avietės, vyšnios, mangai. Ko tik turite. Tik negalima naudoti kivių ir ananasų – su jais nesustings želė);
  - litras spalvotos želė (aš sumaišiau uogienę su vandeniu ir ją nukošiau, sumaišiau su išbrinkinta maistine želatina ir palikau sustingti. Tačiau galima naudoti ir paruošiamą iš pakelių); plakamosios grietinėlės.
- Saldžiam angliškam kremui („custard“):**
- 570 ml pieno;
  - 55 ml liesos grietinėlės;
  - 1 vanilės ankštis arba pusės arbatinio šaukštelio vanilės ekstrakto;
  - 4 kiaušinio trynių;
  - 30 g smulkaus cukraus;
  - 2 kupinų arbatinių šaukštelių kukurūzų krakmolo;
  - maltų juodųjų pipirų.

Gaminimas:

Pirmiausia pasigaminkite kremą.

1. Kaitinti pieną, grietinėlę ir vanilės ankštį (nevalytą) ant silpnos ugnies iki užvirimo.
2. Plakti kiaušinio trynius su cukrumi ir krakmolu, kol plakinytampa vientisas.
3. Išėmus vanilės ankštį, karšto pieno ir grietinėlės mišinį pilti ant kiaušinių ir cukraus plakinio ir visą laiką maišyti / plakti šluotele.
4. Supilkite viską atgal į puodą. Jei naudojate vanilės ekstraktą, jį pilkite dabar ir ant silpnos ugnies po truputį, švelniai maišykite medine mentele, kol kremas sutirštės. Tuomet uždenkite jį maistine plėvele, kad ji prisiliestų prie paviršiaus ir nesusidarytų pieno plutelė. Laikykite šalta, kad visiškai atvėstų. Kol kremas vėsta, pasigaminkite želatiną pagal instrukcijas, esančias ant pakelio.

Kai želė sustings, o kremas atvės, galima pradėti sluoksniuoti. Pirmiausia gilau dubenio dugną išklajame damų piršteliais. Ne bėda, jei jų neturite – tiks ir paprastas biskvitas. Ant viršaus išsklaidome uogienę, jeigu norisi, galima apšlakstyti sausainius cheresu arba „crème de cassis“ likeriu. Tuomet dedame gabaliukais smulkintą sustingusią želė su vaisiais. Ant viršaus – kremą, ant jo – grietinėlę. Ir tą patį kartojame dar kartą – piršteliai, uogienė, želė su vaisiais, kremas, grietinėlė. Galite patį viršų puošti pabarstukais, vaisiais ar palikti grietinėlę be nieko. Laisvė fantazijai.

Patiekiamas dubenyje. x

SVEIKINAME

Nuoširdžiausiai sveikiname

Vytauto Didžiojo šaulių (Kauno apskr.) 2-oji rinktinė

JONĄ JAČUNSKĄ – 80 m.
EGIDIJŲ BRONISLAVĄ KOČANĄ – 55 m.
KĘSTUTĮ MARKEVIČIŲ – 55 m.
ARVYDĄ SAVICKĄ – 50 m.
GRETĄ BALČIAUSKAITĘ – 25 m.

Vakarų (Jūros) šaulių (Klaipėdos apskr.) 3-ioji rinktinė

SIGETOMĄ OLŠAUSKĄ – 50 m.

Gen. Povilo Plechavičiaus šaulių (Šiaulių apskr.) 6-oji rinktinė

LORETĄ DAUKANTAITĘ – 50 M.
ANDRIŲ ČESNAUSKĄ – 45 M.
MARIŲ NELIUPŠĮ – 45 M.
SIMONĄ BALTUTIENĘ – 40 M.
SIGITĄ TRAŠKAUSKĄ – 40 M.
ARVYDĄ LEMBUTĮ – 35 M.
OKSANĄ ZUBRICKIENĘ – 35 M.
VILTĘ NOVIKOVAITĘ – 20 M.

LDK Kęstučio šaulių (Tauragės apskr.) 7-oji rinktinė

GINTARĄ ŠADBARĄ – 60 m.
RAIMONDĄ ŽILINSKĄ – 55 m.
ANTANĄ ŠATKŲ – 35 m.

Žemaitijos šaulių (Telšių apskr.) 8-oji rinktinė

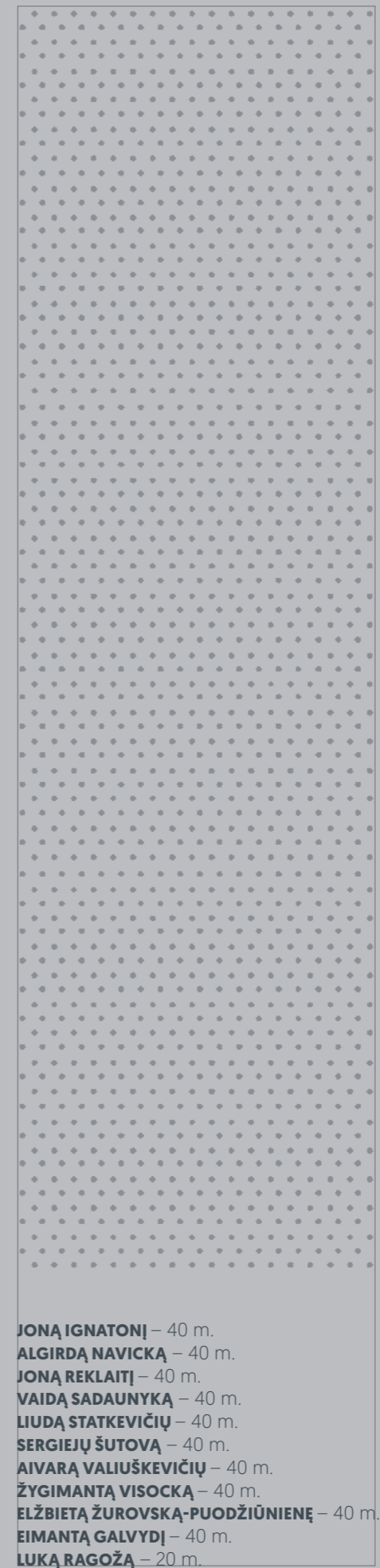
ALDONĄ MONCEVIČIENĘ – 60 m.

Plk. Prano Saladžiaus šaulių (Utenos apskr.) 9-oji rinktinė

BRONISLAVĄ LAZDINIENĘ – 85 m.
ALGIRDĄ BARČIŲ – 45 m.

Karaliaus Mindaugo šaulių (Vilniaus apskr.) 10-oji rinktinė

ARVYDĄ SEKMOKĄ – 70 m.
RIMANTĄ VRUBLIAUSKĄ – 70 m.
ALBERTĄ DVILINSKĄ – 60 m.
ADOLFA GIRDŽIŪNĄ – 55 m.
KĘSTUTĮ GARBONĮ – 45 m.
RAMŪNĄ GUDELĮ – 45 m.
NERIJŲ KACIENĄ – 45 m.
LAURIŲ VELIČKO – 45 m.

JONĄ IGNATONĮ – 40 m.
ALGIRDĄ NAVICKĄ – 40 m.
JONĄ REKLAITĮ – 40 m.
VAIDĄ SADAUNYKĄ – 40 m.
LIUDĄ STATKEVIČIŲ – 40 m.
SERGIEJŲ ŠUTOVĄ – 40 m.
AIVARĄ VALIUŠKEVIČIŲ – 40 m.
ŽYGIMANTĄ VIŠOCKĄ – 40 m.
ELŽBIETĄ ŽUROVSKĄ-PUODŽIŪNIENĘ – 40 m.
EIMANTĄ GALVYDĮ – 40 m.
LUKĄ RAGOŽĄ – 20 m.

UŽJAUČIAME

Mirus **VYTAUTUI JANČIUKUI**, Lazdijų r. brg. gen. Adolfo Ramanausko-Vanago – 104-osios kuopos šauliui, reiškiamo nuoširdžią užuojautą artimiesiems.

Karininko Antano Juozapavičiaus šaulių 1-osios rinktinės šauliai

Mirus **VINCUI ZAMARIUI**, Varėnos plk. Juozo Vitkaus-Kazimieraičio 105-osios kuopos šauliui, reiškiamo nuoširdžią užuojautą šeimai ir artimiesiems.

Karininko Antano Juozapavičiaus šaulių 1-osios rinktinės vadas ir šauliai

Mirus **JUOZUI PUKINSKUI**, Kauno Tvirtovės 203-iosios kuopos garbės šauliui ir 203-iosios kuopos šaulio Petro Daniulio tėveliui, reiškiamo nuoširdžią užuojautą artimiesiems.

Kauno Tvirtovės 203-iosios šaulių kuopos vadas, valdyba ir šauliai

Mirus dim. kpt. **BRONIUI MASLAVECKUI**, Šalčininkų 1011-osios kuopos šauliui, nuoširdžiai užjaučiame jo šeimą bei bendražygius.

Šalčininkų 1011-osios kuopos šauliai ir jaunieji šauliai

KRYŽIAŽODIS „KALĖDINIS“

HORIZONTALIAI:

1. Žiemos pramogų vieta, kuria, deja, dažnokai virsta keliai, gatvės ir šaligatviai.
5. Kritulių sluoksnis, be kurio Kalėdos būna ne tokios smagios.
8. Produktas, be kurio neįsivaizduojame Velykų ir baltos mišrainės.
12. Itališka balta duona, gaminama iš kvietinių miltų ir mielių.
14. Miestas Rokiškio rajone, už 8 km nuo Lietuvos ir Latvijos sienos.
15. Miestas Rusijos Karaliaučiaus srityje, dabar vadinamas Nemanu.
17. Prie patiekalo derantis skystas ar tirštas maisto produktų ir prieskonių mišinys, savo kvapu, spalva ir skoniu žadinantis apetitą, skirtas padidinti maistinę vertę bei pagardinti.
19. Tai – ir laidinio telefono dalis, ir kepinys, ir instrumentas, kuris „kalnuos dainuoja“.
20. Nuo kitų pastatų atskirtas, lauko tualetas.
21. Vieno garsiausių indėnų vadų, vadovavusių pasipriešinimui prieš JAV pajėgas, Sėdinčio Jučio indėniškojo vardo pirmasis žodis.
22. Dvi raidės, rašomos prieš didžėjaus vardą.
23. Styginis muzikos instrumentas, turintis pailginto pusrutulio korpusą su kakleliu, 4 poras stygų (bene mėgstamiausias „Sadūnų“ muzikanto G. Andrijausko instrumentas).
24. Senovės egiptiečių saulės dievas.
25. Dažniausiai moteriškas galvos dangalas, skirtas apsigauti galvą ar pečius (primena skraistę, tik yra mažesnis).
30. Ilgametis „nuosavas“ LR Seimo Kalėdų Senelis.
34. Estijos gyventojos.
36. Moteriškas, graikiškos kilmės vardas, reiškiantis „gražiakalbė“.
39. Lietuvių krepšininko, Indianos „Pacers“ puolėjo Sabonio vardas.
40. Mažas „vampyras“, kuris nenervina savo zyzimu, bent jau žiemą.
41. Lotyniškas žodis, reiškiantis „Būk pasveikintas“.
42. Gyvūnas, kartais pavadinamas „Ryža nagla morda“.
46. Stabdymo ženklas, skirtas pranešti vairuotojams, kad jie privalo sustoti iki galo ir įsitikinti, kad sankryža yra saugi nuo transporto priemonių ir pėsčiųjų prieš važiuojant pro ženklą (žodis jame).
49. Sakinys ar žodis, reikalaujantis atsakymo.
50. Pietinė, 22-oji JAV valstija, ją tapusi 1819 m. gruodžio 14 d., prie Meksikos įlankos.
51. Labiausiai paplitęs Žemės plutos metalas.

52. Platinos šeimos metalas, cheminis periodinės elementų lentelės elementas (eilės numeris 76), kurio tankis yra didžiausias tarp natūralių elementų.
53. Ankštinis vienmetis pupinių šeimos augalas, turintis visas būtinas aminorūgštis, vertinamas dėl joje esančių augalinės kilmės baltymų (iš jos gaminamas sūris tofu).
54. Ornitologas, Ventės rago ornitologinės stoties vedėjas, daugelio knygų apie Lietuvos paukščius autorius.
55. Tai, kas galvon, kai „velnias – uodegon“.
56. Senovės egiptiečių dykumos, audros dievas [tas pats žodis reiškia teniso kėlinuką].

VERTIKALIAI:

1. Ežeras šiaurės rytų Lietuvoje, Zarasų r. savivaldybės teritorijoje, 13,5 km į šiaurės vakarus nuo Zarasų, apie 2 km į pietvakarius nuo Suvieko.
2. Kauno „Žalgirio“ krepšinininkas, komandoje vadinamas Ule.
3. Lietuvos uostamiestis.
4. Ispanijos karaliaus Pilypo II (Felipe II; 1527–1598) jūrų laivynas, 1588 m. išsiųstas nukariauti Anglijos, sunaikintas Anglijos jūrų laivyno ir audros (vadintas Nenugalimajai).
5. Kamino „privaloma“ vidinė danga, kuri niekaip nepaveikia Kalėdų Senelio rūbų.
6. Kalėdų ir Naujųjų metų žalias simbolis.
7. Spalvingas žvirblinių būrio, kikiolinių šeimos paukštis, dažniausiai pastebimas žiemą (pavadinimas siejamas su pirmojo šio kryžiažodžio klausimo atsakymu).
8. Šešta pagal ryškį naktinio dangaus žvaigždė Vežėjo žvaigždynė (taip pat vadinami ir liaudiškos muzikos kolektyvai).
9. Daugiametis uogakrūmis, kurio uogas skinant galima gerokai susibraizyti rankas.
10. Prekybinis poliamidinio pluošto pavadinimas.
11. Tiesiasparnių būrio, į žiogus panašūs vabzdžiai, kurių spiečiai senovėje vadinti „Dievo rykšte“ ir buvo gretinami su maru ir karu.
13. Upė, kairysis Jūros intakas, tekantis Kelmės, Šilalės ir Tauragės rajonų teritorijomis.
16. Neverbalinio arba nevokalinio bendravimo forma, kai matomi kūno veiksmai perduoda tam tikrus pranešimus vietoj kalbos arba kartu su ja (apima rankų, veido ar kitų kūno dalių judesius).
18. Griežtų geometrinų formų sakralus dirbinys iš šiaudų, kuris atneša į namus darną, harmoniją ir valo namų energiją.

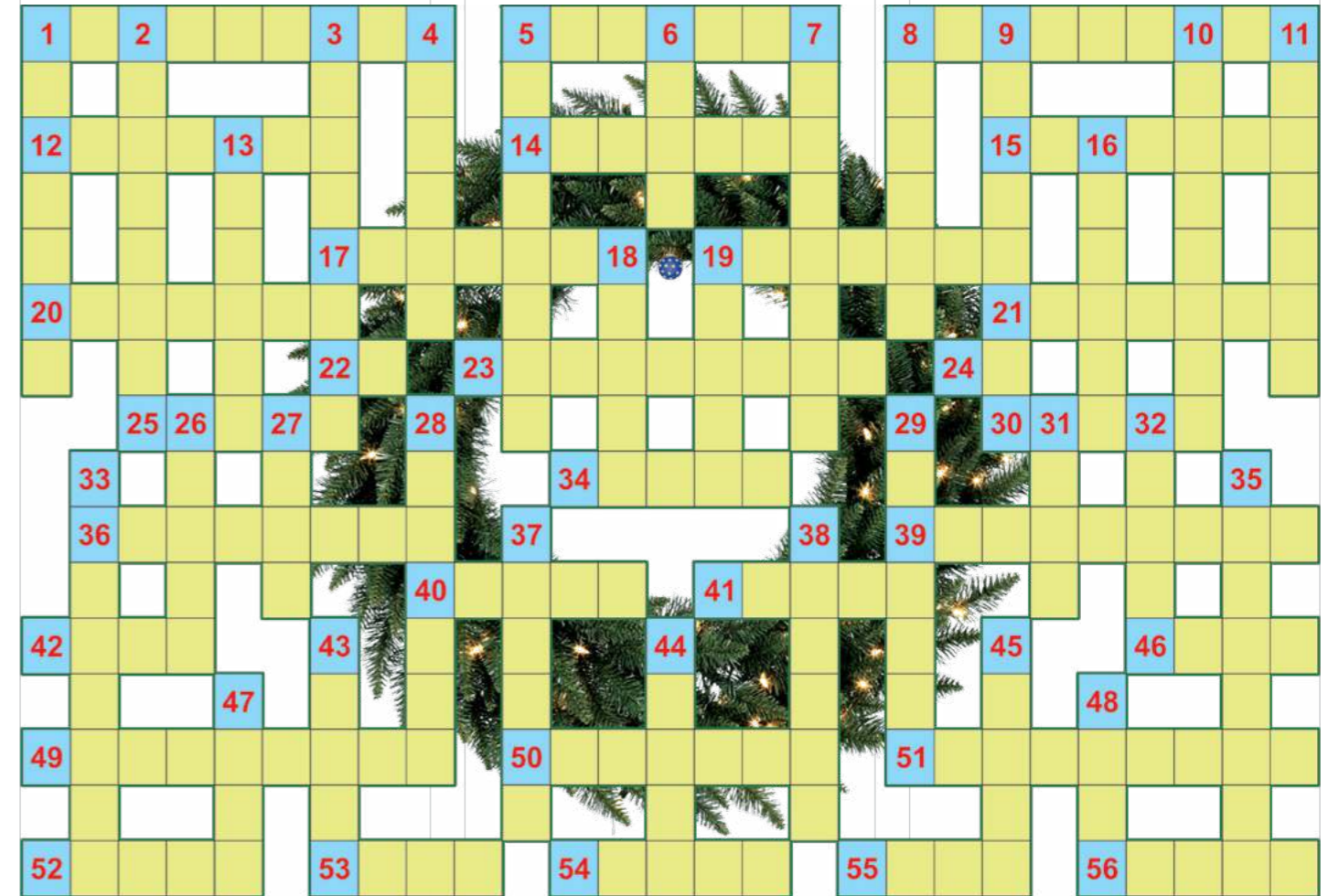
19. Vienas iškiliausių XX a. vokiečių kalba kūrusių poetų ir prozininkų, modernizmo atstovas [pagrindinė kūrybos tema – krikščionybė netikėjimo, vienišumo ir pagiežos amžiuje].
26. Panaši į mažą strimelę silkinių šeimos žuvis (dar vadinama šprotu).
27. Muzikinis instrumentas, mechaninis vargonų tipo aerofonas be klaviatūros, kurį sudaro dėžė su įstatytu joje velenu su metaliniais iškilimais, keletas vamzdžių ir dumplės (srieginė rankena sukančios veleną, būdavo galima pagroti 6–8 melodijas, metaliniais iškilimais įrašytas velene).
28. Odos darinys, sudarytas iš sukietėjusių epidermio ląstelių, kurį nelabai smagu rasti sriboje.
29. Ironiškas netikusio, prasto vado apibūdinimas.
31. Žymus teisininkas ir politikas, Lietuvos valstybės ir visuomenės veikėjas, pirmasis nepriklausomos Lietuvos finansų, susisiekimo bei prekybos ir pramonės ministras.
32. „Legendinė Lietuvos roko grupė“.
33. Senovės graikų mitų didvyris, Dzeuso ir Tebų karalienės Alkmenės sūnus.
35. Mokslo kryptis, nagrinėjanti bei interpretuojanti (kitų autorių teigimu, reprezentuojanti) dokumentuotą žmonijos praeitį.
37. Senovės skandinavų vyriausiasis, galingiausias, išmintingiausias Dievas, dangaus ir žemės kūrėjas, kitų dievų valdovas; karo, išminties, poezijos dievybė, galintis keisti savo pavidalus (vaizduojamas kaip senis su šarvais arba su žydra skraiste ant aštuonkojo žirgo, kurį visada lydi du varnai).
38. Plano [operacijos], kai įvedama ypatingoji padėtis, radus sprogmenų, pavadinimas.
43. Skandinavijos tautos vyras (turi savo unikalią kultūrą ir gyvena Laplandijoje ir Rusijos Kolas pusiasalyje).
44. Judėjų kassavaitinė šventė, prasidedanti penktadienio saulėlydžio metu ir pasibaigianti šeštadienio vakare.
45. Senovės graikų nimfa, nuo XIX a. laikoma šachmatų deive.
47. Naikintuvo pilotas, numušęs daug priešo orlaivių.
48. Išvestinis SI sistemos elektrinės varžos matavimo vienetas. x

Atsakykite į kryžiažodžio klausimus ir siųskite atsakymus paštu iki sausio 15 d. į „Trimito“ redakciją adresu:

Žurnalas „Trimitas“
Lietuvos šaulių sąjunga
Laisvės al. 34,
44240 Kaunas

SUDARĖ: Kastytis V. Stumbrys

Nepamirškite nurodyti savo atgalinio adreso ir telefono numerio, nes vienas iš atsakiusiųjų burtų būdu gaus prizą - unikalią 1 000 detalių dėlionę „Lietuvos kariai“ ir Šaulių sąjungos sieninį kalendorių. Sėkmės!

KRYŽIAŽODŽIO „NUOGI MEDŽIAI“ ATSAKYMAI.

HORIZONTALIAI:

1. Šaltis.
5. Pilkuma.
10. Bernas.
15. „Bartuva“.
16. Uogienė.
17. Kudaba.
18. VSD.
19. Merkys.
20. Priežda.
21. Audingė.
22. SAS.
24. Arykas.
25. Įsiuva.
26. Estas.
28. Sagės.
31. Helovynas.
35. Dekartas.
37. Charizma.
40. Makaronai.
42. „Utopija“.
43. Puriena.
44. Garsija.
47. Gralis.
48. Drauda.
49. Sinapsė.
54. Vienuma.
55. Brasta.

VERTIKALIAI:

1. Šauklys.
2. Laidokas.
3. Subačius.
4. Šaukinys.
5. „Pradžia“.
6. Laivas.
7. Urėdas.
8. Aruodas.
9. „Raganius“.
10. Brėmenas.
11. Nuokalnė.
12. Skystis.
13. Kripta.
14. Medėja.
23. „Aitvaras“.
26. Elektra.
27. Traupis.
29. Grivina.
30. Samanis.
31. Homeras.
32. Lekavičius.
33. „Nenuoramos“.
34. Seilius.
36. AGATA.
38. Hipis.
41. Karaimai.
44. Gulbė.
45. Romas.
46. Jodas.
50. Indas.
51. Pasta.
52. Ėglis.
53. Anka.

TRIMITAS

IR PRIEŠ ŠIMTMETĮ SKAITYTAS

+
Užsiprenumeruok
„TRIMITĄ“ ir
paragink kitą!

Žurnalas TRIMITAS leidžiamas kas mėnesį.

Žurnale TRIMITAS – šaulystė, karyba, istorija, kelionės, pasaulio pažinimas, išgyvenimo patirtys, lauko virtuvė ir galvosūkių. Kiekvienam yra ką skaityti.

Žurnalą TRIMITAS galima užsiprenumeruoti Lietuvos pašto skyriuose ir internetu:

www.zurnaluprenumerata.lt
www.prenumeruok.lt

Prenumeratos kaina:

12 mėn. – 20 eurų
6 mėn. – 10 eurų
3 mėn. – 5 eurai